

Zadluženost a její sociální dopady

Radka Svozílková

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Radka Svozílková**
Osobní číslo: **H14998**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Zadluženost a její sociální dopady**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociální práce, zadlužování a oddlužení.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra a kol. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MŮHLPACHR, Pavel. *Sociální práce jako životní pomoc*. Brno: MSD, spol. s r.o., 2006. ISBN 80-86633-62-4.

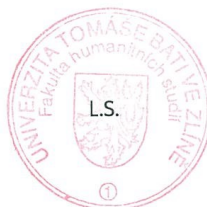
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Šalenová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **11. ledna 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2018**

Ve Zlíně dne 11. ledna 2018

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 23.4. 2018

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce počítovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou zadluženosti a dopadů v případě neschopnosti dlužníků splácet své závazky. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola pojednává o zadluženosti v České republice, ve druhé jsou blíže popsány možnosti poskytovaných úvěrů. Třetí část se zabývá předlužením jako důsledkem neschopnosti splácet své dluhy a jeho dopady: exekucí a osobním bankrotem. V závěru teoretické části je popsána možnost pomoci zadluženým občanům z pohledu státu a sociální práce. Praktická část je zaměřena na zjištění aktuální míry zadlužení a dopady při platební neschopnosti dlužníků.

Klíčová slova: zadluženost, úvěry, předlužení, exekuce, osobní bankrot, poradenství

ABSTRACT

This bachelor thesis describes the impact of mortgages on people's lives and the problems which follow, specifically in cases where people are not able to pay off their debts. The theoretical part is divided into four chapters. The first chapter handles the impact of mortgages and credit on people in the Czech republic, in the second chapter follows a more detailed description of types of mortgages and loans. The third chapter describes the impacts on people, and more specifically when they fall into execution or bankruptcy. The final chapter handles the possible help a person in debt can expect to receive from the state or social institutions. The practical part of this bachelor thesis consists of a survey of present amount of debts and how people handle when they cannot pay off their debts.

Keywords: the indebtedness, credits, over-indebtedness, execution, bankruptcy, consulting

Děkuji paní Mgr. Evě Šalenové za odborné vedení mé práce, její rady, ochotu a čas, který mi věnovala při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat své rodině za podporu, které si nesmírně vážím.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ZADLUŽENOST V ČESKÉ REPUBLICE	12
2 ÚVĚRY	14
2.1 DRUHY ÚVĚRŮ	14
2.1.1 Kontokorentní úvěr	14
2.1.2 Spotřebitelské úvěry	15
2.1.3 Hypoteční úvěr	16
2.1.4 Úvěr ze stavebního spoření	17
2.1.5 Další druhy úvěrů	18
2.2 ROZPOČET DOMÁCNOSTI	18
3 PŘEDLUŽENÍ	20
3.1 EXEKUCE	21
3.1.1 Exekuční řízení a jeho průběh	23
Srážky ze mzdy	25
3.1.2 Na co se exekuce nevztahuje:	25
3.1.3 Důsledky exekucí	26
3.2 OSOBNÍ BANKROT (ODDLUŽENÍ).....	27
3.2.1 Výhody a nevýhody oddlužení.....	28
4 POMOC ZADLUŽENÝM OBČANŮM Z POHLEDU STÁTU A SOCIÁLNÍ PRÁCE	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
5 VÝZKUMNÁ ČÁST	32
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	32
5.2 CÍLE VÝZKUMU	33
5.3 METODA SBĚRU DAT	33
5.3.1 Výzkumný soubor	34
5.3.2 Výzkumný vzorek	34
6 ANALÝZA DAT	37

6.1	VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO 1: KOLIK RESPONDENTŮ SPLÁCÍ ÚVĚR A Z JAKÉHO DŮVODU SI ÚVĚR POŘIZOVALI?.....	37
6.2	VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO 2 A 3: ZVLÁDAJÍ RESPONDENTI SVŮJ ÚVĚR VČAS SPLÁCET? JAKÝ POSTUP VOLÍ RESPONDENTI V PŘÍPADĚ, ŽE NEZVLÁDAJÍ SVŮJ ÚVĚR SPLÁCET?.....	38
6.3	VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO 4: KOLIK RESPONDENTŮ MÁ OSOBNÍ ZKUŠENOST S EXEKUCÍ A DOSTALI SE DO TĚTO SITUACE VLASTNÍ VINOU?.....	39
6.4	VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO 5: OVLIVNILA EXEKUCE PSYCHICKÝ STAV RESPONDENTŮ?	40
6.5	VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO 6: OVLIVŇUJE EXEKUCE RODINNÝ/OSOBNÍ ŽIVOT RESPONDENTŮ? MUSÍ ŽÍT KVŮLI EXEKUCI SKROMNĚJI?	41
6.6	VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO 7: KDYŽ SE RESPONDENTI DOSTALI DO PROBLÉMŮ, SOUVISEJÍCÍCH S NESPLÁCENÍM SVÝCH DLUHŮ, MĚLI SE NA KOHO OBRÁTIT S ŽÁDOSTÍ O POMOC?	42
6.7	VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO 8: JAKÉ JE POVĚDOMÍ O BEZPLATNÉM DLUHOVÉM PORADENSTVÍ CHARITY KROMĚŘÍŽ?	43
6.8	VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO 9: JAKÁ JE INFORMOVANOST RESPONDENTŮ V OBLASTI OSOBNÍHO BANKROTU?	43
6.9	VÝZKUMNÁ OTÁZKA ČÍSLO 10: KOLIK RESPONDENTŮ MYSLÍ NA FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ V BUDOUCNU A SPOŘÍ SI PENZIJNÍ POJIŠTĚNÍ?.....	44
7	SHRNUTÍ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	45
	ZÁVĚR	47
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	49
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	52
	SEZNAM OBRÁZKŮ	53
	SEZNAM TABULEK.....	54
	SEZNAM GRAFŮ	55
	SEZNAM PŘÍLOH.....	56

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je zadluženost a její sociální dopady. Zadluženost sama o sobě je běžný jev, který je do určité míry i prospěšný, neboť posiluje ekonomiku dané země. V médiích nás denně přesvědčují nejrůznější reklamy, že pokud na něco nemáme peníze, je jednoduché si půjčit. A je jedno, zda se jedná o nový byt, auto, dovolenou, vánoční dárky nebo třeba sekačku na trávu. Je však rozdíl, zda si půjčujeme na něco, co nám přinese dlouhodobý užitek a v budoucnu dokonce přinese nějaký výnos, anebo si půjčíme na něco, co splácíme mnohem déle, než užíváme. Tyto reklamy v nás vyvolávají pocit, že je vlastně v pořádku si půjčit peníze na cokoli, co momentálně chceme a lákají nás například i tím, že splácet můžeme začít později. Lidé si pak tedy půjčí na věci, které pro ně nejsou nezbytně nutné a přinesou jim jen chvilkový požitek. Splácet však budou několik let a zaplatí ve výsledku mnohem více, než si půjčili.

Negativní dopady tohoto konzumního způsobu života jsou čím dál častější. Dlužníků, kteří nejsou schopni své závazky splácet, stále přibývá a tento problém se netýká jen nejnižší vrstvy obyvatel. Důsledky si nenesou jen jedinci, kteří dluh nesplácejí, ale i jejich rodiny a blízcí. Můžeme říct, že je to současný ekonomicko-sociální problém naší společnosti.

V teoretické části se budeme zabývat zadlužeností v České republice a druhy úvěrů, které můžeme čerpat od bank i nebankovních institucí. Dále se v této práci budeme věnovat pojmům předlužení a dluhová past, se kterými souvisí dopady v podobě exekuce a osobního bankrotu. Poslední kapitola zmiňuje formy pomoci státu zadluženým občanům ve formě dávek a bezplatného poskytování sociálních služeb, především dluhového poradenství. Vymáhání dluhů totiž často probíhá v rozporu s dobrými mravy a dlužníci nevědí, jak se takovému jednání bránit a na koho se obrátit s žádostí o pomoc.

V praktické části budeme zkoumat aktuální míru zadlužení obyvatel okresu Kroměříž a dopady, které z toho vyplývají, prostřednictvím kvantitativního výzkumu. Zvolenou metodou bude dotazníkové šetření. Zaměříme se také na dluhové poradenství pro občany s finančními problémy a jeho využívání.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaká je míra zadlužení v okrese Kroměříž, jak řeší lidé neschopnost splácet své dluhy a do jaké míry ovlivňuje předlužení jejich osobní i rodinný život a psychický stav dlužníka.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZADLUŽENOST V ČESKÉ REPUBLICE

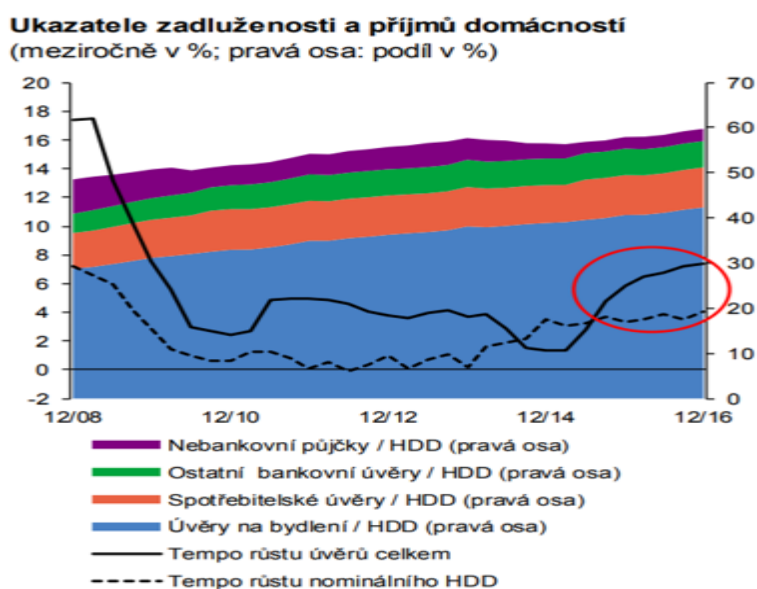
V porovnání s ostatními státy Evropské unie, nepatří Češi mezi nejzadluženější státy. Nejvíce zadlužené domácnosti najdeme ve Velké Británii, následuje Německo, Francie a Itálie. (Novák a Pokorná, 2007, s. 15)

Podle zprávy o finanční stabilitě 2016/2017 ČNB z června 2017, zadluženost českých domácností rok od roku roste. Největší podíl na zadluženosti a také největší růst zaznamenaly úvěry na bydlení. S růstem ceny nemovitostí, které jsou dle ČNB přemrštěné, rostou také výše hypoték, které si lidé u bankovních institucí zřídí. Často však hypotékou zadlužení domácnosti nebo jednotlivce nekončí. Lidé si netvoří finanční rezervy, a proto řeší nečekané výdaje další půjčkou, například u nebankovních institucí. Tyto instituce si málokdy prověřují schopnost klienta půjčku splácet. Jejich hlavní vidinou je zisk, a proto jsou nároky na schválení půjčky velmi nízké. Klient se potom snadno dostane do dluhové pasti, což znamená, že pokud není schopen půjčku splácet, vezme si půjčku další. (Lovriš, 2008, s. 22) Toto chování má negativní vliv i na výchovu dětí. Děti z takových rodin pokládají život na dluh za normální. (MPSV, 2010) V ČR je nyní v exekuci každý desátý člověk, jak zmiňuje ve svém článku o lepších podmínkách pro dlužníky Jitka Vlková (Vlková, 2016). Tito lidé jsou „snadnými“ potenciálními klienty pro bankovní i mimobankovní úvěry. (MPSV, 2010) Zadluženost můžeme chápat také jako jeden z důsledků globalizace, která vede ke konzumnímu způsobu života, zaměření na spotřebu, zábavu a potřebu mít stále něco nového. (Kraus, 2008, s. 169)

Zadlužení dělíme na normální a nemorální. Normální zadlužení je běžnou součástí života a do určité míry je i žádoucí, neboť podporuje růst ekonomiky dané země (lidé si půjčují, aby utráceli). Nejvíce normalizovaným typem zadlužení je v současné době již zmíněný hypoteční úvěr a další produkty související s pořízením a rekonstrukcí bydlení, jelikož v České republice je ideál vlastního bydlení značně rozšířen. V souvislosti s předlužením se objevuje zadlužení nemorální. Do této kategorie patří dluhy vzniklé s neplacením místních poplatků nebo pokut a nezvládnutí dluhů, které je vnímáno jako selhání jednotlivce. Dlužník, který dluh nezvládne splácet, často pociťuje stud a selhání. (Szénássy, Kňapová a Dvořáková, 2017, s. 11)

Podíl na zadlužení obyvatel

Jak vyplynulo ze zprávy Českého statistického úřadu, největší podíl na zadluženosti obyvatel mají bankovní úvěry na vlastní bydlení, dále jsou to úvěry na spotřebu a nejnižší podíl na zadluženosti mají ostatní úvěry obyvatelstvu – např. úvěry na vzdělání. Mezi půjčkami domácností jasně dominují dlouhodobé úvěry – hypoteční úvěry a úvěry ze stavebního spoření. V současné době trend hypoték převyšuje úvěry ze stavebního spoření, ač bývají stavební spořitelny při poskytování úvěrů benevolentnější. Zadluženost prostřednictvím hypoték byla na konci roku 2012 dokonce osmkrát větší než úhrn úvěrů ze stavebního spoření. (ČSÚ, 2013, s. 34 - 37)

Graf 1 Ukazatele zadluženosti (zdroj: ČNB – Zpráva o finanční stabilitě 2016/2017)

2 ÚVĚRY

Název „úvěr“ pochází z latinského pojmu „věřit, dát důvěru, vrátit zpátky“. Podstatou úvěru je, že věřitel poskytuje peníze k dispozici dlužníkovi s tím, že mu je dlužník v budoucnu vrátí. Věřitel se těchto peněz na určitou dobu vzdává a dává je k využití dlužníkovi, za což dostává cenu v podobě úroku. (Kráľ, 2009, s. 161) Pokud nemáme dostatek finančních prostředků, úvěr může pomoci k realizaci našich cílů. Zavazujeme se však k zaplacení úvěru včetně úroků. (Petýrková a Chmelařová, 2011, s. 70). Peněžní ústavy rozlišují dva základní druhy půjčování peněz, a to peněžní půjčku a úvěr. Rozdíl mezi půjčkou a úvěrem je, že půjčka je okamžité přímé poskytnutí peněžní sumy jednorázově (bývají zpravidla na nižší částku) a úvěr je slib banky, že za klienta vykoná platbu třetím osobám za zboží nebo služby. (Kráľ, 2009, s. 161)

2.1 Druhy úvěrů

Bankovní instituce člení úvěry dle mnoha hledisek, které jsou pro banky důležité při efektivním řízení úvěrových obchodů. Člení je podle délky období, na kterou úvěr poskytují, podle druhu disponování s půjčenými penězi a podle subjektu, který je příjemcem úvěru. Podle délky období máme úvěry krátkodobé (splatné do 1 roku od poskytnutí), střednědobé (splatné v období 1 – 4 let) a dlouhodobé (splatnost od 4 až do 20 let). Podle disponování s penězi rozlišují banky peněžní půjčky, které vystupují nejčastěji v podobě kontokorentního úvěru nebo přímé půjčky, a které jsou poskytovány jak v hotovosti, tak v bezhotovostní formě. Druhým typem, podle disponování s penězi, je poskytnutý úvěr a třetím typem jsou zbožové úvěry, které bývají ve formě dodavatelských úvěrů, leasingu nebo spotřebních úvěrů obyvatelstvu. Z hlediska subjektu, který úvěr od banky přijímá, rozlišují banky úvěry mezibankovní, firemní, obyvatelstvu a jiným právnickým osobám. (Kráľ, 2009, s. 162). Jelikož je práce zaměřena na zadluženost obyvatel, definujeme si nejčastější formy úvěrů a půjček, které mohou poskytovat jak bankovní, tak nebankovní instituce. Jedná se o: kontokorentní úvěr, spotřebitelský úvěr, hypoteční úvěr, úvěr ze stavebního spoření a ostatní typy úvěrů.

2.1.1 Kontokorentní úvěr

Tento úvěr je nejdražším druhem bankovního úvěru. Finanční prostředky může klient užívat libovolně dle okamžité potřeby a na jakýkoliv účel. Výše, do které může klient kontokorentní

úvěr čerpat, se nazývá úvěrový rámec a banka si ho sama určí podle dlouhodobých znalostí o klientově hospodářské finanční situaci. (Kráľ, 2009, s. 163) Je poskytován od banky k běžnému účtu. Znamená to, že může jít klient banky „do mínusu“ na svém běžném účtu. Tyto peníze musí klient bance zaplatit, a to nejlépe během tzv. bezúročné doby, kdy zaplatí jen danou částku. V případě nesplacení během této bezúročné doby, musí klient uhradit bance i úroky, které bývají u těchto kontokorentních úvěrů vysoké. (Petýrková a Chmelařová, 2011, s. 71) I přes vysoké úroky je tento úvěr klienty bank hojně využíván. (Kráľ, 2009, s. 163)

2.1.2 Spotřebitelské úvěry

Jsou nejčastějším typem úvěru. V ČR je nabízejí jak banky, tak nebankovní instituce. (Petýrková a Chmelařová, 2011, s. 71) Jsou domácnostem poskytovány především na pokrytí jejich požadavků souvisejících se spotřebou. (Půlpánová, 2007, s. 299) Využívají se ke krytí nenadálých výdajů a plnění krátkodobých cílů jako jsou například: nákup vybavení do domácnosti, koupě spotřební elektroniky, rekonstrukce či modernizace bytu (nebo rodinného domu), nákup dovolené, automobilu, úhrada nákladů za studium, splacení závazků mezi občany, anebo na koníčky. (Syravý a Tyl, 2011, s. 191) Spotřebitelské úvěry upravuje zákon č. 321/2001 Sb. o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru. Tento zákon má chránit drobného spotřebitele a musí se ním řídit bankovní i nebankovní instituce. (Půlpánová, 2007, s. 299) Než si klient zvolí spotřebitelský úvěr, měl by vědět, kolik za tento úvěr ve výsledku zaplatí. Znáť „cenu úvěru“, která se skládá z poplatku za vyřízení úvěru, za vedení úvěrového účtu a z úroků. Zjistit cenu úvěru bylo v minulosti komplikované a nabídka na drahé úvěry se dala tvořit lákavě. Stačilo například, že poplatky spojené s úvěrem byly vyšší než úroky, nebo že uváděné procento úroku nebylo roční, ale měsíční. A proto je nyní povinností úvěrů uvádět všechny náklady na úvěr, které se započítají do RPSN. (Syravý a Tyl, 2011, s. 184) RPSN neboli roční procentní sazba nákladů, která vyjadřuje procentní rozdíl, který dlužník uhradí věřiteli za jeden rok, musí být uvedeno na smlouvě, jak tomu ukládá zákon č.321/2001 Sb. Jak bylo řečeno výše, zahrnuje veškeré náklady spojené s vyřízením a vedením úvěru. Další možností, jak si může spotřebitel porovnat nabídky úvěrů mezi sebou je koeficient navýšení. Spočítá se tak, že celkovou částku (tzn. částku úvěru + veškeré náklady) podělíme výší půjčky. Tento koeficient ovšem nezohledňuje skutečnost, že peníze ztrácí časem na hodnotě v důsledku inflace. Pokud nám tedy vyjde u dvou úvěrů

stejný koeficient navýšení, pak výhodnější bude ten, který je na delší dobu splácení. (Petýrková a Chmelařová, 2011, s. 71)

Kromě RPSN musí bankovní i nebankovní instituce na smlouvě o úvěru uvádět způsob placení, počet splátek, výši splátek a podmínky předčasného ukončení vztahu, kde je zákon na straně spotřebitele a umožňuje mu splatit spotřebitelský úvěr předčasně. (Půlpánová, 2007, s. 299)

2.1.3 Hypoteční úvěr

Hypoteční úvěr je dlouhodobá půjčka většího objemu peněz, která zpravidla slouží k pořízení vlastního bydlení, ale můžeme si za ni pořídit i stavební pozemek či rekonstruovat byt/dům. Výhodou hypotéky oproti například spotřebitelskému úvěru je poměrně nízký úrok. (Vichnarová a Nováková, 2007, s. 2) Hypoteční úvěr (hypotéka) musí být, na rozdíl od spotřebitelského úvěru, zajištěn nemovitostí na území České republiky. Dlužník tedy za úvěr ručí domem, bytem nebo pozemkem, který je majetkem jeho nebo jeho příbuzných. Banka si touto zástavou pojistí, že pokud přestane dlužník úvěr splácet, nemovitost prodá, aby nepřišla o peníze. (Petýrková, 2011, s. 72) V současnosti je možné vzít si u banky standardní hypotéku, kdy si klient od banky půjčuje méně než je cena nemovitosti. Banka tedy dostane do zástavy byt či dům vyšší hodnoty, než kolik si klient od banky půjčí. Výhodou této hypotéky je nízká úroková sazba. Dále si může vzít stoprocentní hypotéku, kdy banka klientovi půjčí tolik, na kolik nemovitost ocení bankou pověřený znalec. Tato hypotéka opět slouží ke koupi či rekonstrukci bytu/domu a úrok je o něco vyšší než u standardní hypotéky. Nejdražší z hypoték je tzv. americká hypotéka. (Vichnarová a Nováková, 2007, s. 6) U této hypotéky nemusí být účel pouze na financování nemovitostí, ale například i na pořízení nového automobilu nebo dovolené. I u této hypotéky však dáváme v zástavu nemovitost. Za hypotéku se musí vždy ručit nemovitostí, která je v osobním vlastnictví. Proto vzniká problém při koupi družstevního bytu, kterým se ručit nedá a musí se ručit nemovitostí jinou. (Srový, 2009, s. 30)

Hypotečním úvěrem se zavážeme ke splácení na dlouhou dobu. Bývají zpravidla na 15 – 30 let. Ve výjimečných případech i na 40 let, klient však musí úvěr doplatit v produktivním věku. Při pořizování hypotéky si zvolíme dobu fixace, po kterou se nám nezmění úrok. Jinak se úrok mění, např. v důsledku inflace. Úrok hypotečního úvěru se může po uplynutí fixace

snížit i zvýšit. Čím kratší dobu fixace si zvolíme, tím nižší úrok od banky dostaneme. (Vichnarová a Nováková, 2007, s. 8) Co se ceny hypotečních úvěrů týče, zde se neuvádí RPSN jako u spotřebitelských úvěrů, protože nelze přesně spočítat. Můžeme si sečíst poplatky, které nám z čerpání hypotéky plynou, jako je: poplatek za vyřízení hypotéky, poplatek za vedení účtu, úroky. Cenu nám naopak sníží daňové odpočty, které si můžeme uplatnit při ročním zúčtování daně z příjmů. (Srový a Tyl, 2011, s. 189)

To, jakou úrokovou sazbu od banky dostaneme, závisí kromě druhu hypotéky, doby fixace a výše zajištění úvěru (zda si půjčujeme na 100% cenu nemovitosti nebo méně; pokud si půjčujeme méně než je hodnota nemovitosti, úrok je nižší) ještě na bonitě (kvalitě) dlužníka. Banka si před uzavřením smlouvy o hypotečním úvěru vyžádá prokázání příjmu klienta nebo si ověřuje platební morálku klienta u banky, od které si úvěr převádí. V případě, že banka takové prokazování nevyžaduje, dostane klient zpravidla vyšší úrokovou sazbu a vyšší nutnost zajištění úvěru. (Srový, 2009, s. 31)

Před pořízením hypotečního úvěru na vlastní bydlení, by měl člověk zvážit a spočítat si, jestli pro něho není levnější bydlení v nájmu. I když u bydlení v nájmu máme pocit, že vyhazujeme peníze oknem, nemusí to být vždycky ta horší varianta. V obou případech totiž platíme za užívání něčeho, co není naše – v případě nájmu za užívání bytu, v případě hypotéky platíme úroky za půjčené peníze. Výhodou bydlení v nájmu je volnost, pokud se budeme chtít přestěhovat. Dále nižší závazek splácet. Pokud nebudeme platit nájem a vyhodí nás z bytu, můžeme si najít jiný byt s nižším nájmem. A také odpadají starosti s údržbou nemovitosti. Naopak výhodou hypotéky je, že po splacení hypotéky budeme mít vlastní bydlení a v době důchodu již nebudeme muset řešit placení nájemného. (Srový, 2009, s. 9)

2.1.4 Úvěr ze stavebního spoření

Stavební spoření je další možností, jak financovat pořízení či rekonstrukci vlastního bydlení. Při stavebním spoření uzavřeme smlouvu, kde se zavazujeme spořit si určitou částku. Při stavebním spoření dostaneme od státu ročně státní finanční podporu. Stavební spoření je vhodný způsob, jak zhodnocovat své peníze a také ho můžeme využít k čerpání úvěru. (Vichnarová a Nováková, 2007, s. 43) Klient před čerpáním úvěru ze stavebního spoření musí splňovat několik podmínek, a to: naspoří stanovenou část cílové částky, bude spořit alespoň 2 roky a poskytne požadované zajištění úvěru. V případě, že klient nesplňuje některé

podmínky, může mu stavební spořitelna nabídnout tzv. překlenovací úvěr (nebo meziúvěr). Úroková sazba u tohoto úvěru je vyšší než u řádného, bývá však nižší než u spotřebitelských úvěrů. Nevýhodou úvěru ze stavebního spoření je, že ho musí klient využít výhradně v souvislosti s řešením bytové potřeby (své nebo svých blízkých osob) a tuto účelovost dokládá spořitelně příslušnými doklady. Délka úvěru bývá zhruba 6 – 20 let. (Půlpánová, 2007, s. 276)

2.1.5 Další druhy úvěrů

Dalšími druhy úvěrů, které můžeme čerpat od bankovních i nebankovních institucí, je leasing a splátkový prodej. Leasing znamená rozložení financování do delšího časového období. Je nutné uhradit alespoň část ceny pořizované věci (první splátku, tzv. akontaci). Nevýhodou leasingu je, že se majitelem věci stáváme až po zaplacení celé částky. Nejčastěji se na leasing pořizují automobily. U splátkového prodeje je, stejně jako u leasingu, nutné uhradit akontaci hned při koupi, a poté danou věc splácíme. Výhodou je, že majitelem je kupující ihned po podepsání smlouvy. U těchto druhů prodeju bývají často vysoké úroky, je proto před podpisem smlouvy nutné si řádně prostudovat podmínky splácení (např. bezúročné období, sankce). Splátkový prodej nabízejí často prodejny nábytku, anebo prodejny elektroniky a jiných domácích spotřebičů. (Petýrková, 2011, s. 72).

2.2 Rozpočet domácnosti

Před pořízením úvěru je nutné zjistit, zda vůbec na splátky úvěru máme a také zvážit délku splácení (tedy výši splátek), aby nám během splácení zbylo i na další výdaje a investice. Je to součástí tzv. finančního plánování, které slouží jako prevence před úpadkem do dluhové pasti (neschopnosti splácet své závazky). Zjednodušeně řečeno jde o to, zamyslet se nad tím, kolik finančních prostředků budeme potřebovat a na co. Užitečné je v tomto případě i obyčejné rozdělování peněz do obálek podle účelu, na jaký budou následující měsíc potřeba. Důležitou součástí tohoto plánu by mělo být utvoření si rezervy na nečekané výdaje. (Srovnej a Tyl, 2011, s. 17) Jak ale víme dle sociologických průzkumů, jen malé procento domácností si takové rezervy tvoří, a to proto, že mají nízké příjmy a žijí od výplaty k výplatě. (Keller, 2011, s. 134)

Půjčku by si měl brát jen ten člověk, jehož příjmy převyšují výdaje. Proto je před vzetím půjčky dobré, udělat si rozpočet a spočítat si, jak jsme na tom s příjmy a výdaji. (Petýrková a Chmelařová, 2011, s. 28) Příjmy jsou peníze, které členové domácnosti získávají a výdaje jsou peníze, které rodina spotřebovává k zajištění svých potřeb. Před samotným sestavením rozpočtu je důležité, rozdělit si výdaje do dvou kategorií, a to výdaje zbytné a výdaje nezbytné. Nezbytné výdaje jsou ty, které zaplatit musíme. Do těchto výdajů zahrnujeme inkaso, nájemné, výživné na děti, náklady na dopravu do zaměstnání a školy, oblečení, pojistné, pomůcky pro děti do školy, nutnou drogerii a jídlo. (Novák a Pokorná, 2007, s. 55) Zbytné výdaje jsou ty, které nejsou nutné k žití domácnosti. Například dovolená, dárky, kulturní vyžití, luxusní kosmetika, zábava, koníčky, kouření, alkohol.

V případě, že výdaje převyšují příjmy, je nutné snížit zbytné výdaje nebo zvýšit příjmy. Příjmy můžeme zvýšit například tím, že si najdeme přivýdělek, budeme v práci chodit na přesčas nebo si najdeme lépe placenou práci. Snížit výdaje můžeme několika způsoby. Musíme se zamyslet nad nutností našich výdajů a nad alternativou v podobě levnějších možností. Například, pokud používám automobil jen na cestování po městě, můžu namísto udržování finančně nákladného automobilu zvolit levnější MHD. Dále je možné omezit zlozvyky jako je kouření a pití alkoholu, zvážit zda opravdu potřebuji dražší oblečení, kosmetiku, anebo by stačila levnější varianta. (Petýrková a Chmelařová, 2011, s. 18-21)

3 PŘEDLUŽENÍ

Málokdo si však v dnešní době před vzetím úvěru nebo koupi věci na splátky, udělá rozpočet a spočítá si, zda na splácení má dostatečné příjmy. Lidé si pořizují více než jeden úvěr, půjčují si na zaplacení předchozí půjčky a jakmile přijde nečekaná událost (a tím nezbytné výdaje navíc), ztratí schopnost splácet své dluhy a dluhy se hromadí. (Petýrková a Chmelařová, 2011, s. 72) Pokud má dlužník více úvěrů, které nezvládá splácet, je jeho úvěrový registr natolik zatížený, že mu seriózní banka víc nepůjčí. Dlužníkovi pak nezbývá nic jiného, než půjčit si u nebankovní instituce, které mu sice půjčí bez problémů, avšak za cenu lichvářského, často dvojciferného, úroku. (Kohout, 2013, s. 55) Neplacení svých závazků a růst dluhů vede u dlužníků k ekonomické a psychosociální destabilizaci. Tito dlužníci trpí syndromy úzkosti, depresí a nespavostí nebo tělesnými problémy jako je bolest hlavy či nevolnosti.

To, že se člověk dostane až k předlužení má individuální i celospolečenské důvody. Jako celospolečenský důvod můžeme brát selhání institucí, trhu práce, trhu nemovitostí a zároveň nedostatečné vzdělávání a poradenství ze strany státu. (MPSV, 2007). K individuálním důvodům, které ovlivňují schopnost splácet své závazky, patří nečekané události, jako je nemoc, ztráta zaměstnání, úmrtí blízké osoby, rozpad manželství, neúspěšné podnikání, sociální handicap či genderová nerovnost v rodině. (Mapa exekucí, 2018)

Můžeme říct, že předlužení se stalo rizikovým společenským jevem současnosti. Jakmile dlužník přestane dluhy splácet včas, musí platit penále, které narůstá s každým zpožděním uhrazení splátky a tím roste jeho dluh a klesá jeho schopnost dluh splatit. Rozlišujeme 3 stupně předlužení: neschopnost placení dluhů, neschopnost platit za bydlení a třetí, nejtěžší stupeň předlužení je nedostatek prostředků na ostatní životní náklady (jídlo, oblečení). Předlužením nejsou ohroženy jen nejnižší společenské vrstvy, v dnešní době se do předlužení může dostat téměř každý z nás, týká se i střední vrstvy. (MPSV, 2010). Podle sondy Otevřená společnost, se do dluhů a exekucí dostávají i lidé se středními a vyššími příjmy, zpravidla v důsledku nečekaných a tragických rodinných událostí, anebo chybným rozhodnutím. (Sovová, 2017)

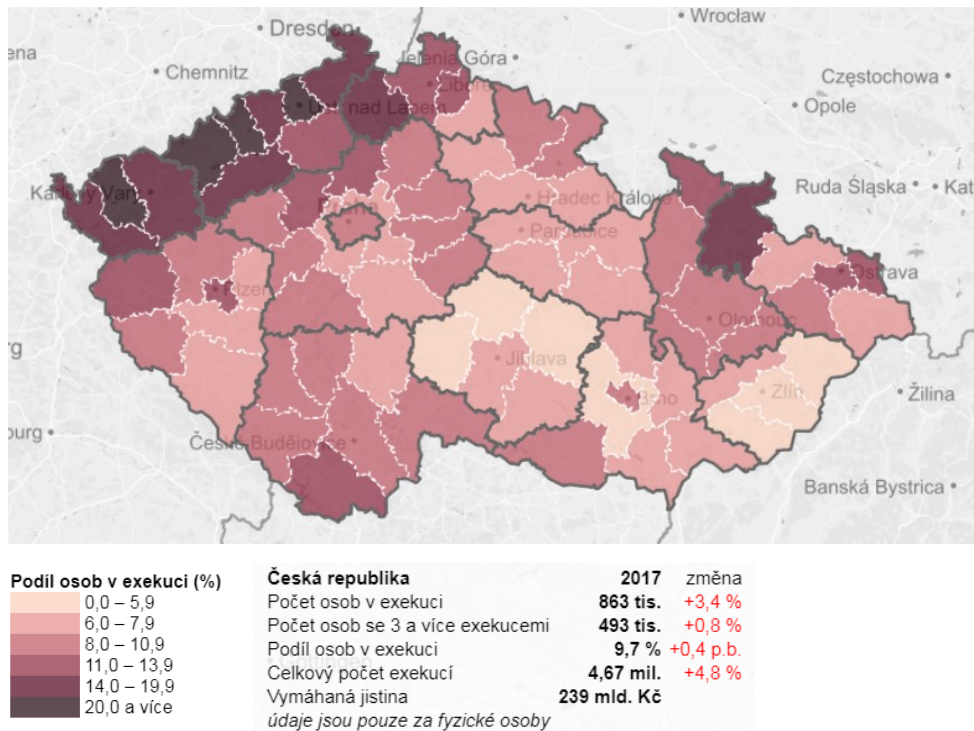
V případě, že se člověk dostane do platební neschopnosti, měl by se snažit svou situaci řešit a snažit se s věřitelem domluvit. Některé banky i nebankovní instituce jsou schopny lidem

poskytnout dočasné snížení splátek či dočasné pozastavení splátek bez narůstání úroků. (Pe-týrková a Chmelařová, 2011, s. 72) Problém však nastává ve chvíli, kdy lidé před situací zavírají oči a nesnaží se ji nijak řešit. Neuvědomují si, že utíkaním před svými povinnostmi a neřešením situace, se dostanou do mnohem větších problémů. Často se tito lidé ocitnou na ubytovnách a v azylových domech, tedy na okraji společnosti. Dále je ničící stres, strach a nátlak ze strany věřitelů, způsobující psychické problémy a úzkosti dlužníků. (Mapaexekuci.cz, 2018) Toto každodenní přežívání na hranici ekonomických sil dlužníka má negativní dopady na fyzické a duševní zdraví nejen dlužníka, ale i jeho rodiny. (MPSV, 2015)

Při předlužení nastávají zpravidla dvě možná řešení: exekuce dlužníka (obstavení příjmů, zabavení majetku) a osobní bankrot dlužníka. (Kohout, 2013, s. 56) Negativní dopady exekuce a insolvence (osobní bankrot) jsou mimo jiné i ztráta motivace chodit legálně do zaměstnání a odvádět státu daně. Předlužení často vyhledávají zaměstnání načerno, aby jim z jejich mzdy nebyly strhávány srážky. (Zeman, Nacher, 2017)

3.1 EXEKUCE

Exekuce se stává problémem čím dál více českých domácností a podnikatelů. Oproti roku 2017 vzrostl počet lidí s exekucí o 3,4 %. Ve Zlínském kraji je zatíženo exekucí 5,7 % obyvatel. Na negativním vývoji se podílí v první řadě cyklení dluhů a stále více lidí má vícečetné exekuce. Podle Radka Hábla, autora stránek mapaexekuci.cz, nepomáhá ani fakt, že máme v současné době rekordně nízkou nezaměstnanost a mzdy rostou. „Ani vyšší platy a to, že mají lidé zaměstnání, jim nepomůže se z dluhové pasti dostat. Neustále platí jen úroky a sankce.“ uvedl v rozhovoru pro server idnes.cz. Polovina lidí dluží méně než 10 000 Kč, většinu vymáhané sumy tvoří náklady. Co se mnohočetných exekucí týče, 3 a více exekucí má téměř půl milionu obyvatel. Každou hodinu je zahájeno 75 exekucí. (ČTK, Idnes.cz, 2018)

Obrázek 1: Exekuce v ČR, podíl osob v exekuci (mapaexekuci.cz)

okres KROMĚŘÍŽ		2017
Zlínský kraj		
Pořadí okresu (1 = nejhorší)		36 z 77
Podíl (počet) osob v exekuci	7,25%	(6 590)
Z toho:		
podíl (počet) osob s 1 exekucí	31%	(2 019)
podíl (počet) osob s 2 exekucemi	12%	(786)
podíl (počet) osob s 3 – 9 exekucemi	44%	(2 881)
podíl (počet) osob s 10 – 29 exekucemi	13%	(880)
podíl (počet) osob s 30 a více exekucemi	0%	(24)
celkový podíl (počet) osob s více exekucemi	69%	(4 571)

Obrázek 2: Podíl vícečetných exekucí v okrese Kroměříž (mapaexekuci.cz)

okres KROMĚŘÍŽ		2017
Zlínský kraj		
Pořadí okresu (1 = nejhorší)		32 z 77
Exekučně vymáhaná jistina	1 886 215 006 Kč	
Průměrná jistina na osobu	286 224 Kč	
Medián jistiny na osobu	94 827 Kč	
Průměrná jistina na exekuci	58 645 Kč	

Obrázek 3: Výše vymáhané jistiny u exekucí v okrese Kroměříž (mapaexekuci.cz)

Podle analytičky Heleny Horské má předlužení českých domácností nejen ekonomický dopad. „Předlužení lidé mají problém uhradit své denní životní náklady, ale ztrácejí také motivaci hledat práci a pracovat a mají často zdravotní problémy. Zároveň jsou to lidé, kteří často

skončí na sociálních dávkách, takže stát musí platit více na sociálních dávkách, zdravotním pojištění i dávkách v nezaměstnanosti. Někteří dlužníci se uchylují i ke kriminální činnosti a takto bychom mohli pokračovat ve výčtu společenských nákladů.“ Jednou z hlavním příčin, proč se lidé nedovedou z dluhové pasti vymanit je to, že i když původní dluh je na nepatrnou částku, tak kvůli nákladům na řízení a úrokům se částka vyšplhá na statisícové částky. Nebankovní společnosti, které mají samozřejmě za hlavní cíl zisk, totiž dopředu počítají s neschopností klienta splácet a mají takto tvořené i smlouvy k úvěrům. (Sovová, 2017)

„Exekuce je nástroj, kterým se věřitel může domoci svého nároku, zejména peněžitého. Může ji pak provádět hned několik subjektů – soud, soudní exekutor, ale i obecní či krajský nebo finanční úřad.“ (Ježek, 2013, s. 11) V případě, že dlužník nesplácí svůj dluh věřiteli, předá věřitel řešení dluhu soudu. Soud dá dlužníkovi možnost zabránit exekuci a uhradit své závazky. Pokud ovšem dlužník žádné vyjádření nepodá a svůj dluh neuhradí, pak se z pohledávky věřitele stane tzv. Exekuční titul, který řeší exekuční soud a exekutor. (Ježek, 2013, s. 13)

Velká část dlužníků se nezdržuje na adrese svého trvalého bydliště a nepřebírá si korespondenci. (Ježek, 2013, s. 29) Dlužníci, kteří si vyrozumění od soudu nevyzvednou a myslí si, že si tím pomůžou, se pletou, jelikož i nepřevzatá písemnost je brána jako doručená 10.den po dni uložení k vyzvednutí, není-li nutné písemnost doručovat do vlastních rukou, tak se považuje za doručenou vhozením do schránky, a nebo 10.den od vyvěšení na úřední desce soudu. Odmítnou převzetí je také zbytečné, písemnost se považuje za doručenou dnem, kdy byl učiněn pokus o doručení. (ČNB, 2017)

3.1.1 Exekuční řízení a jeho průběh

Exekuce a exekuční řízení upravuje Zákon č.120/2001 Sb. Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů. Exekuční řízení vykonává soudní exekutor. Jedná se o fyzickou osobu, která musí splňovat předpoklady dle zákona o exekučním řízení. Měl by tuto činnost vykonávat nezávisle a svědomitě. Tuto činnost vykonává za úplat. Exekutor může mít zaměstnance, kteří vykonávají úkony exekuční činnosti. Exekutorem může být občan České republiky, který splňuje podmínky dle zákona č.120/2001 Sb. Tyto podmínky jsou: svéprávnost, vysokoškolské vzdělání v oboru právo, trestní bezúhonnost, alespoň tříletá exekutorská praxe a složení exekutorské zkoušky. Organem samosprávy exekutorů je Exekutorská komora České republiky a dohled nad činností exekutorů vykonává Ministerstvo spravedlnosti.

V činnosti exekutorovi pomáhá součinnost třetích osob, která je daná zákonem a exekutor díky ní získá o dlužnících veškeré potřebné údaje. Třetí osoby jsou povinny poskytnout exekutorovi součinnost bez zbytečného odkladu, jinak jim může exekutor uložit pořádkovou pokutu. Pokud si dlužník myslí, že se před exekutorem „schová“, například v novém zaměstnání nenahlásí, že je na něho uvalena exekuce a tím se placení exekuce vyhne, tak se plete. Třetí osoby, které musí exekutorovi ze zákona poskytnout údaje potřebné k vedení exekuce, jsou například: orgány státní správy, orgány samosprávy a právnické osoby, které jsou pověřeny evidencí osob; banky, spořitelny a úvěrní družstva, pojišťovny, investiční společnosti, penzijní společnosti a jiné finanční instituce; provozovatel poštovních služeb; poskytovatelé služeb elektronických komunikací; vydavatelé tisku; dopravci a zasilatelé; Ministerstvo vnitra a Policie ČR; Ministerstvo financí; Ministerstvo dopravy; aj. Exekutor má tedy spoustu možností, jak si dlužníka najít.

Exekuční řízení se zahajuje na návrh a je zahájeno dnem, kdy návrh došel exekutorovi. Exekutor tedy může začít zjišťovat a zajišťovat majetek dlužníka až poté, kdy soud vydal pověření. V exekučním návrhu musí být označen exekutor, který má exekuci vést. Účastníky řízení jsou oprávněný a povinný. Oprávněný má nárok na dlužnou částku, povinný je dlužník.

Poté, co je exekuce zapsána do rejstříku zahájených exekucí, posoudí exekutor, jakým způsobem bude exekuce provedena a vydá nebo zruší exekuční příkaz. Exekutor je povinen zvolit takový způsob exekuce, který bude nejvíce vhodný vzhledem k výši dluhu. (Zákon č.120/2001 Sb.) Proti rozhodnutí exekutora je možné se odvolat do 15 dnů od obdržení rozhodnutí exekutora nebo může dlužník zažádat odklad exekučního řízení. Dle zkušeností z praxe to ale advokáti nedoporučují, neboť se tím jen oddaluje řešení věci, ale samotnou věc to nevyřeší. (Ježek, 2013, s. 20) Exekuci je možné provést jedním nebo více způsoby, pokud jeden na zaplacení dluhu nebude stačit.

Druhy exekuce
Příkázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu („obstavení účtu“)
Srážky ze mzdy (exekuce se vztahuje i na peněžitou pomoc v mateřství a rodičovský příspěvek) (Ježek, 2013, s. 18)
Zřízení exekutorského zástavního práva (dlužníkovi se zastaví domek, ve kterém bydlí. Dluh se poté zaplatí po prodeji domu)

Pozastavením řidičského oprávnění
Prodej movitých i nemovitých věcí, které nepoužívá dlužník k bydlení sebe a své rodiny
Prodej movitých i nemovitých věcí, které používá dlužník k bydlení sebe a své rodiny, pokud ostatní způsoby k uhrazení nestačily
Nepeněžitě plnění, např. odstranění černé stavby, vyklizení nemovitosti, odebrání věci (Zákon č.120/2001 Sb.)

Tabulka 1 Druhy exekuce (zdroj: Zákon č.120/2001 Sb.)

Srážky ze mzdy

Srážky na exekuce se provádějí z čisté mzdy a vztahují se na všechny mzdy či příjmy exekucí zatíženého člověka. Při výpočtu výše srážek se z čistého příjmu nejprve odečte nepostižitelná částka, a to jak na osobu dlužníka, tak na jeho vyživované osoby (manžel, nezaopatřené děti)

Tato částka se počítá z částky životního minima jednotlivce podle zákona 110/2006 Sb. O životním a existenčním minimu, které je 3410 Kč a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu, která činí 5928 Kč. Celkem je tedy tato částka 9338 Kč. Pokud má dlužník vyživované osoby, nezabavitelná částka se navyšuje podle počtu vyživovaných osob podle Nařízení vlády č. 595/2006 Sb. Nařízení vlády o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách).

Pohledávky, které se sráží ze mzdy, rozdělujeme na přednostní a nepřednostní. Přednostní jsou například: výživné, náhrady škody způsobené ublížením na zdraví, pohledávky daní, poplatků aj. (Démonia,2018)

3.1.2 Na co se exekuce nevztahuje:

Pokud exekutor zablokuje bankovní účet, má dlužník právo, vybrat si z účtu dvojnásobek životního minima. O tento výběr musí zažádat u banky, nikoli u exekutora. Pokud ještě účet zablokovaný nemá, může si vybrat jakoukoliv finanční částku (Ježek, 2013, s. 19) Dále nemůže být pozastaveno řidičské oprávnění, pokud dlužník prokáže, že k uspokojování základních životních potřeb svých a osob, ke kterým má vyživovací povinnost, nezbytně

potřebuje řidičské oprávnění (Zákon č.120/2001 Sb.) Další majetek, který nesmí být dlužníkovi zabaven je běžné ošacení a běžné vybavení domácnosti, snubní prsten a předměty podobné povahy, zdravotnické potřeby a věci, které dlužník potřebuje vzhledem ke své nemoci nebo tělesné vadě, peníze v hotovosti odpovídající dvojnásobku životního minima na jednotlivce. (Ježek, 2013, s. 24)

Konečná částka exekuce nemůže být nikdy předem vyčíslena, protože k výši dluhu se načítají další částky a dluh narůstá. Jedná se o úroky z dluhu, prodlení a také náklady na advokáta věřitele. (Ježek, 2013, s. 27)

Pokud opravdu dojde k exekuci, měl by dlužník v každém případě s exekutorem komunikovat a snažit se dluh uhradit, domluvit se na splátkách. Jak již bylo řečeno výše, exekutor má ze zákona mnoho způsobů, jak se dovědět, kde dlužník bydlí, pracuje, jaký vlastní majetek, a proto se před exekutorem člověk neschová a oddalováním placení si dotyčný jen přitíží (narůstají mu úroky a poplatky). Snažit se podvodným způsobem zatajit majetek se také nedoporučuje, neboť při odhalení podvodu čekají dlužníka nejen velké pokuty, ale i možnost odnětí svobody až na dobu 5 let. (Ježek, 2013, s. 31)

Exekuce se vztahuje na důchod starobní, invalidní, vdovský i sirotčí. Exekuce se netýkají jen lidí v produktivním věku, ale i seniorů. Většina seniorů si s sebou nese exekuci z doby, kdy byla v produktivním věku. Může se ale stát, že se senior zbytečně zadluží a do exekuce dostane až v penzi. Na vině je přílišná důvěra seniorů a tím podepisování pro ně nevýhodných smluv a uzavírání nevýhodných obchodů. Seniorům se tedy doporučuje vyhýbat se předváděcím akcím, pouličním a podomním obchodníkům a půjčkám od nebankovních institucí. Exekuci je také možné zdědit a mohou tak tím pádem k exekuci přijít nevinně i děti, jako dědicové. Proto by se mě dědic vždy zajímat, co všechno dědictví obsahuje a případně, že dědictví je zatíženo velkým dluhem a exekucí, odmítnout ho. (Ježek, 2013, s. 61)

3.1.3 Důsledky exekucí

Kromě nárůstu dluhů a srážek ze mzdy, mají exekuce i jiné důsledky. Lidé zatížení exekucí často neví, na koho se obrátit s žádostí o pomoc. Zhorší se jim zdravotní i psychický stav. Čelí neustálému psychickému tlaku ze strany exekutorů, které odnáší jejich rodina a blízcí. Ocitají se na okraji společnosti. Takový život není pro žádného se zadlužených jednoduchý.

Zadlužení lidé často trpí nedostatkem finančních prostředků na zajištění potravin, léků a lékařské péče a zažívají dlouhodobý stres, strach a nátlaky od věřitelů. I když by lidem mohly

pomocť sociální dávký, je v ČR sociální systém nastaven tak, že se nárok na sociální dávký počítá podle příjmu před odečtením exekucí a jiných srážek. Často tak tedy na sociální dávký dotyčný nedostane, i když by tyto finanční prostředky potřeboval. (Szenassy, Knapova, Dvořakova, 2017)

Nevýhodou exekucí pro věřitele je, že dlužník nemá často motivaci vydělávat více než životní minimum a splácení dluhů věřiteli se tak oddaluje. (Kohout, 2013, s. 56)

3.2 Osobní bankrot (oddlužení)

Dlužníci, kterým dluhy přerostou přes hlavu, mají od roku 2007 možnost vyhlášení úpadku. Jedná se o osobní bankrot, který předluženým občanům pomáhá zbavit se dluhů a zatížení exekucemi. (Novák a Pokorná, 2007, s. 15) Pokud dlužník splňuje podmínky pro osobní bankrot, může po pěti letech a zaplacení min. 30% dluhů začít znovu s čistým štítem. V minulosti byly podmínky oddlužení nastaveny přísněji, aby nebyly zneužívány. Sítém prošlo pouze malé procento dlužníků. V současné době jsou podmínky mírnější, aby systém oddlužení pomohl co nejvíce lidem dostat se z bezvýchodné situace a zároveň uhradil alespoň část pohledávek věřitelům. (Ošřádalová, 2017)

Podmínky osobního bankrotu a postup, jak má dlužník postupovat, upravuje insolvenční zákon č. 182/2006 Sb. Pokud má dlužník více věřitelů a dluhy, které není schopen splácet (je v tzv. platební neschopnosti), může si u insolvenčního soudu zažádat o řešení úpadku oddlužením. Dlužník musí k soudu podat návrh na povolení oddlužení. Tento návrh musí dlužníkovi zpracovat buď advokát, notář, insolvenční správce, soudní exekutor (pokud nevede proti dlužníkovi exekuci) nebo může návrh zpracovat akreditovaná organizace (tj. bezplatné dluhové poradny, dříve mohly návrhy zpracovávat všechny dluhové poradny, nyní jen ty s akreditací). Cena takového návrhu je 4000 Kč nebo 6000 Kč při oddlužení manželů, neziskové organizace zpracovávají návrhy zdarma. Návrh na oddlužení musí obsahovat: označení dlužníka, očekávané příjmy v následujících 5 letech, příjmy za poslední 3 roky a návrh způsobu oddlužení (splátkový kalendář nebo prodej majetku).

Podmínkou oddlužení je, že dlužník během 5 let (maximálně) bude schopen uhradit alespoň 30% svých dluhů a odměnu insolvenčního správce. 30% se ovšem netýká dluhu na výživném, to musí být uhrazeno celé. (Zákon č.182/2006 Sb., § 390 - 418)

3.2.1 Výhody a nevýhody oddlužení

Největší výhodou oddlužení je fakt, že se zastaví všechna probíhající soudní řízení a exekuce. Přestanou tak narůstat další úroky, poplatky a pokuty a tím se zastaví navyšování dluhu. Dlužníkovi odpadne stres z neustálého tlaku ze strany věřitelů, vymahačů a exekutorů. Při splnění všech podmínek si po 5 letech dlužník zažádá soud o odpuštění zbytku dluhu (až 70% z celkové výše dluhu) a může začít s čistým štítem.

Nevýhodou oddlužení je, že musí dlužník 5 let vyžít pouze s nezabavitelnou částkou a veškeré příjmy nad tuto hranici musí odevzdávat insolvenčnímu správci, včetně dědictví. Celý soudní spis je k nahlédnutí v insolvenčním rejstříku, který je veřejně přístupný. (Mapaexekuci.cz, Oddlužení)

4 POMOC ZADLUŽENÝM OBČANŮM Z POHLEDU STÁTU A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Předluženost s sebou nese sociální rizika a sociální problémy. Pro fungující společnost je důležité, aby fungovali jednotliví členové dané společnosti. A proto je v zájmu státu občanům v tíživé situaci pomáhat. (Gulová, 2011) Dopady negativních jevů a nepříznivých životních podmínek se snaží stát zmírňovat pomocí jednotlivých nástrojů sociální politiky. Nástroje sociální politiky jsou: právní normy, ekonomické nástroje, sociální dokumenty a nátlakové nástroje. (Duková, Duka a Kohoutová, 2013, s. 53) Spektrum nástrojů sociální politiky je široké a rozmanité. Nástroje sociální politiky, které mají realizační charakter, jsou sociální příjmy, sociální služby, věcné dávky, účelové půjčky, úlevy a výhody. (Krebs, Durdisová, Poláková a Žižková, 1997, s. 59)

Mezi sociální příjmy patří dávky důchodového i nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory, peněžité dávky sociálního pojištění a podpora v nezaměstnanosti. Druhým nástrojem realizačního charakteru jsou sociální služby, které přispívají k uspokojování potřeb specifických skupin obyvatelstva, jako například nemohoucí, handicapované, sociálně narušené občany a také služby v oblasti bydlení, vzdělávání a poradenství. Další nástroj jsou věcné dávky a sociální pomoc, tedy poskytování léků, zdravotních pomůcek, šatstva, potravin apod. Účelové půjčky, poslední nástroj realizačního charakteru, se poskytují například za účelem podpory bydlení nebo vzdělávání. (Duková, Duka a Kohoutová, 2013, s. 55)

Jako pomoc zadluženým občanům slouží nejrůznější sociální dávky a poskytování bezplatných sociálních služeb, především poradenství. Sociální poradenství občanům mohou poskytovat jak státní, tak nestátní subjekty. Podle toho, jaké služby dané poradenství klientovi nabízí, ho dělíme na základní a odborné sociální poradenství. Základní poradenství by mělo být dostupné všem občanům, včetně občanů žijících v menších obcích, kde má poradenství na starosti pracovník obecního úřadu, který musí být řádně proškolen. Toto poradenství poskytuje informace o nárocích, službách a možnostech řešení obtížné situace, vyplývajících ze systému sociální ochrany občana (pojištění, podpora, pomoc apod.). Významnou pomocí pro občana je i doporučení místa, kam se může obrátit na konkrétní odborné poradenství. Odborné sociální poradenství poskytuje pomoc lidem při řešení konkrétních sociálních problémů a nalezení praktického řešení této situace. Pracovníci odborného poradenství se snaží pomocí speciálních odborných postupů ovlivnit uvažování

a jednání člověka tak, aby se z tíživé situace dostal. (Matoušek a kol, 2003, s. 84) Poradenská činnost, vykonávaná na základě diagnostiky a sociální analýzy problému a životní situace je jednou z činností sociálního pedagoga. (Kraus, 2008, s. 199)

Poradenství občanovi poskytuje potřebné informace (např. jak vyplnit příslušný formulář), rady odborníka (pohled nezaujaté osoby), pomáhá získávat znalosti a dovednosti, které mu pomohou situaci zlepšit. Snaží se pomoci pochopit problém a nasměrovat jedince ke správnému řešení a v neposlední řadě pomáhá občanovi při komunikaci s úřady. Pracovníci poradenství se snaží odstranit klientovi úzkost a pomoci mu k tomu, aby se dostal na úroveň osobního štěstí a získal pocit sociální užitečnosti. (Matoušek a kol., 2003, s. 86)

Metoda poradenství klientovi, který má problémy spojené s předlužením, je na individuální úrovni. Před použitím samotné metody je důležitý sběr údajů, informací, diagnostika problému a potom volba metody založená na pomoci. Při poradenství se snažíme klientovi navrhnout možná řešení, posílit jeho vlastní sebevědomí. Člověk, který se dostane do tíživé situace, si potřebuje uvědomit, proč se do této situace dostal a ukázat i jiné, pozitivní, perspektivy v životě. Snažíme se klienta motivovat ke změně života, aby se eliminovala možnost, že se do této situace opět dostane. (Bakošová, 2008, s. 60)

Poradenství má několik fází. V první fázi jde o navázání vztahu, druhá je již zmíněný sběr informací a popis problému, ve třetí fázi se stanoví cíle. Potom už máme samotný průběh řešení problému a smíření klienta s okolnostmi, které sám neovlivní. V samotném závěru poradenského procesu by si měl sám klient zvolit řešení svého problému a způsob, jakým řešení dosáhne. Poradce by měl klienta podporovat a motivovat, poskytovat mu emoční podporu, čímž pomáhá klientovi zbavit se úzkosti a získat pocit sebedůvěry. Poradce s klientem ukončuje vztah postupně, nikdy ne náhle. Klient by měl mít možnost se svěřit poradci i nadále se svými pocity, které prožívá během přechodu k „novému“ způsobu myšlení, rozhodování a celkově k novému životnímu stylu. Emoční podpora od poradce postupem časem slábne a klient se postaví na vlastní nohy. (Matoušek a kol., 2003, s. 91)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÁ ČÁST

V praktické výzkumné části se budeme opírat o provedený kvantitativní výzkum, jehož cílem bylo zjistit aktuální míru zadlužení obyvatel a nejčastější důvody pořízení úvěru. Dle údajů Českého statistického úřadu i České národní banky, jsou nejčastější formou úvěrů úvěry na bydlení. Dále budeme zkoumat, kolik respondentů má zkušenost s důsledky předlužení, a to exekucemi a osobním bankrotem, a do jaké míry to ovlivňuje jejich osobní život, zda se cítí být pod psychickým tlakem. V poslední části výzkumu se zaměříme na myšlení respondentů na finanční zajištění do budoucna, penzijní pojištění.

5.1 Výzkumný problém

Výzkumný problém je zaměřen na aktuální míru zadlužení obyvatel, schopnost splácení úvěrů a zkušenosti obyvatel s důsledky předlužení, tedy neschopností své závazky splácet. K zjištění aktuální míry zadlužení a důsledků předlužení jsme si položili následující výzkumné otázky:

- 1) Kolik respondentů splácí úvěr a z jakého důvodu?
- 2) Zvládají respondenti včas svůj úvěr splácet?
- 3) Jaký postup volí respondenti v případě, že nezvládají svůj úvěr splácet?
- 4) Kolik respondentů má osobní zkušenost s exekucí a dostali se do této situace svou vlastní vinou?
- 5) Ovlivnila exekuce psychický stav respondentů?
- 6) Ovlivňuje exekuce rodinný/osobní život respondentů? Musí žít kvůli exekuci skromněji?
- 7) Když se respondenti dostali do problémů souvisejících s nesplácením svých dluhů, měli se na koho obrátit s žádostí o pomoc?
- 8) Jaké je povědomí o bezplatném dluhovém poradenství Charity Kroměříž?
- 9) Jaká je informovat respondentů v oblasti osobního bankrotu?
- 10) Kolik respondentů myslí na finanční zajištění v budoucnosti a spoří si penzijní pojištění?

5.2 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit aktuální míru zadlužení a důsledky v případě neschopnosti tyto dluhy splácet.

Dílčí cíle výzkumu:

- 1) Zjistit, kolik respondentů splácí úvěr a z jakého důvodu si úvěr pořizovali.
- 2) Zjistit, zda zvládají respondenti včas svůj úvěr splácet.
- 3) Popsat, jaký postup volí respondenti v případě, že nezvládají svůj úvěr splácet.
- 4) Zjistit zkušenosti respondentů s exekucí, a zda se dostali do této situace svou vlastní vinou.
- 5) Zjistit, do jaké míry ovlivnila exekuce psychický stav respondentů.
- 6) Zjistit, zda ovlivňuje exekuce rodinný/osobní život respondentů a zda musí žít kvůli exekuci skromněji.
- 7) Zjistit, zda se měli respondenti, kteří se dostali do problémů, souvisejících s nesplácením svých dluhů, na koho obrátit s žádostí o pomoc.
- 8) Zjistit, jaké je povědomí o bezplatném dluhovém poradenství Charity Kroměříž.
- 9) Zjistit, jaká je informovat respondentů v oblasti osobního bankrotu.
- 10) Zjistit, kolik respondentů myslí na finanční zajištění v budoucnosti a spoří si penzijní pojištění.

5.3 Metoda sběru dat

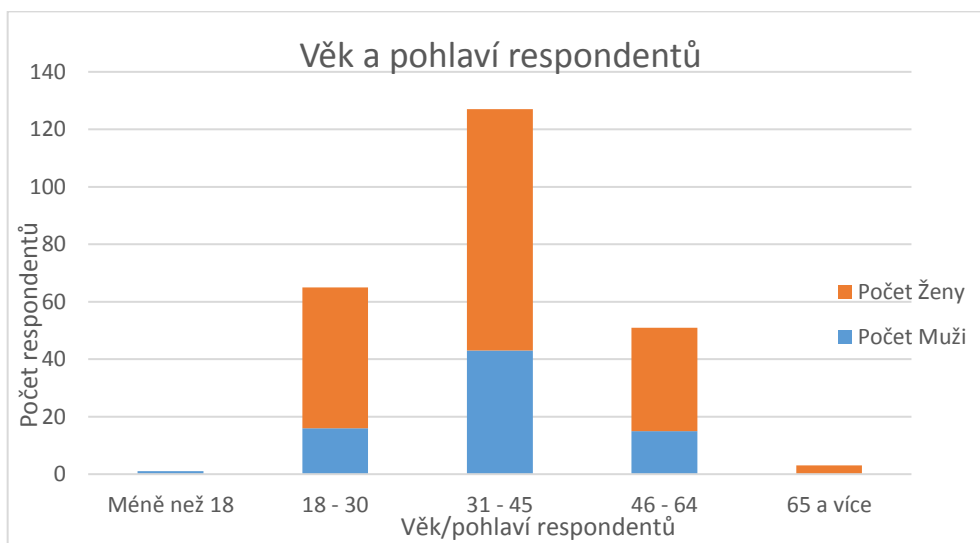
Za metodu sběru dat jsme zvolili nejčastější formu kvantitativního výzkumu, a to dotazník. Dotazník tvoří celkem 30 položek. V úvodu dotazníku je respondent požádán o vyplnění, seznámen s důvody dotazníkového šetření a ujištění o anonymitě dotazníku. Dotazník se skládá ze 4 částí. V první části jsou základní údaje o respondentovi: věk, pohlaví, vzdělání, kde a s kým bydlí, rodinný stav a zda je respondent zaměstnán, nezaměstnán, na mateřské dovolené apod. Další celek je zaměřen na úvěry, zda respondent nějaký úvěr v současnosti splácí, jaký byl jeho účel a zda úvěr zvládá splácet. V případě, že respondent úvěr nesplácí, přeskočí na třetí celek dotazníku, který se zabývá zkušeností s exekucí a jejími dopady na osobní život respondenta. V případě, že respondent osobní zkušenost nemá, přechází na čtvrtý celek, ve kterém zjišťujeme, zda si respondent spoří na důchod v rámci penzijního pojištění.

5.3.1 Výzkumný soubor

Výzkumným souborem byl dostupný vzorek obyvatel okresu Kroměříž. Část výzkumu byla provedena prostřednictvím tištěného dotazníku, který jsem distribuovala u sebe v zaměstnání, svým známým a požádala jsem je o distribuci dál. Vrátilo se mi celkem 106 vyplněných dotazníků. Druhá část výzkumu byla provedena umístěním dotazníku online na webu. Abych dodržela zaměření na okres Kroměříž, jelikož zkoumám mimo jiné i povědomí o bezplatném dluhovém poradenství v Kroměříži, požádala jsem o vyplnění obyvatele okresu Kroměříž. Online dotazník mi vyplnilo 141 respondentů. Celkem jsem tedy zpracovávala 247 dotazníků.

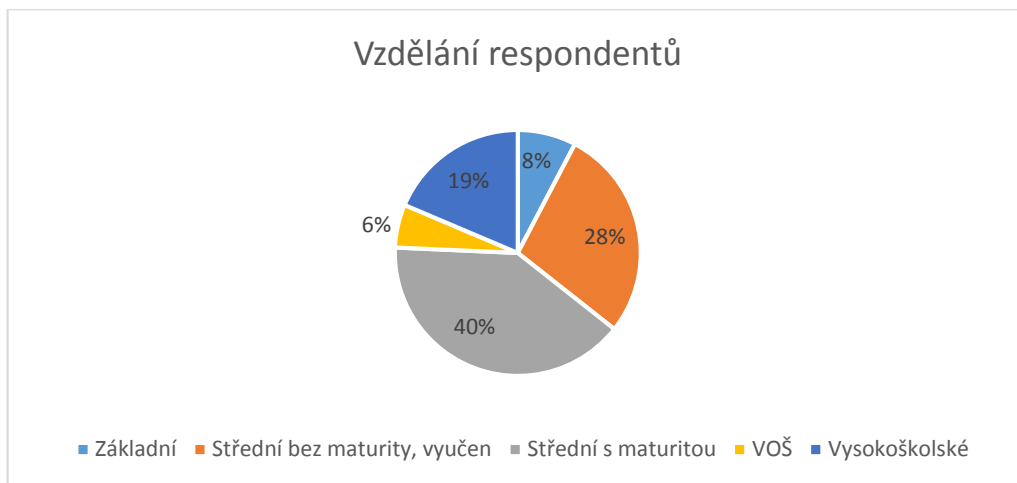
5.3.2 Výzkumný vzorek

Ve výzkumném vzorku odpovídalo 172 žen a 75 mužů. Jejich rozložení dle věku je zobrazeno v grafu níže:

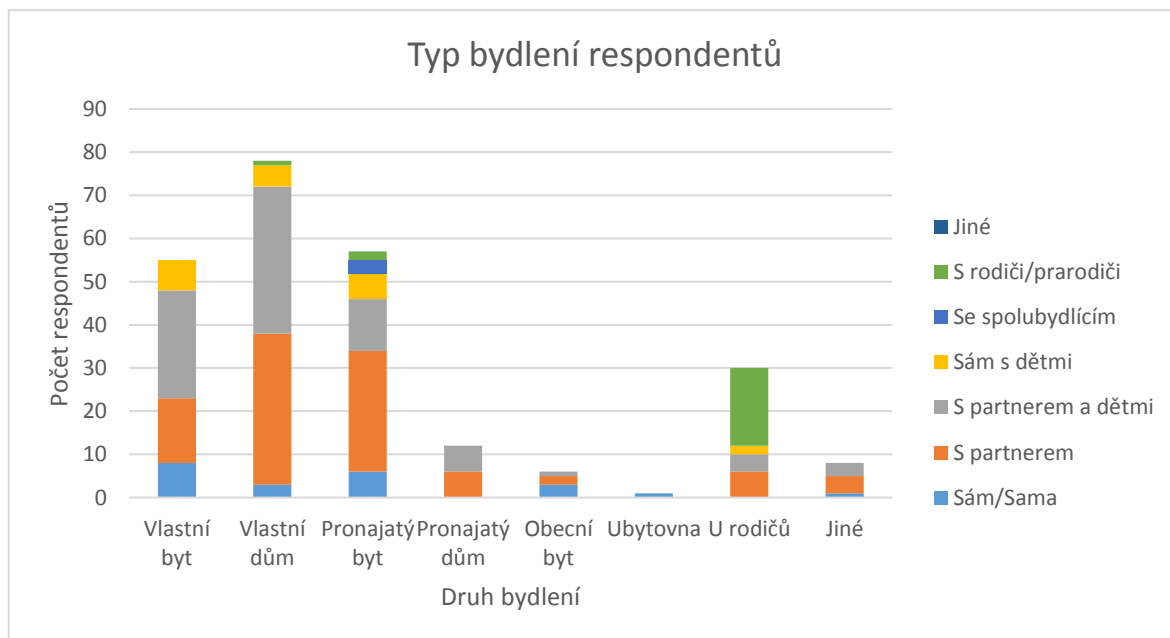
Graf 2 Věk a pohlaví respondentů (zdroj: vlastní výzkum)

Co se vzdělání týče, nejvíce dotazovaných bylo se středním vzděláním s maturitou a nejméně s vyšším odborným vzděláním.

Graf 3 Vzdělání respondentů (zdroj: vlastní výzkum)

Nejčastější formou bydlení bylo bydlení ve vlastním domě (78 respondentů), bydlení v pronajatém bytě (57 respondentů) a bydlení ve vlastním bytě (54 respondentů). Nejvíce respondentů uvedlo, že žijí s partnerem (92 odpovědi), anebo s partnerem a dětmi (85 odpovědi).

Graf 4 Typ bydlení respondentů (zdroj: vlastní výzkum)

U rodinného stavu respondentů byl výzkumný vzorek vyvážen, 100 respondentů uvedlo, že jsou svobodní, 100 uvedlo, že jsou v manželském svazku. Rozvedených bylo 43 respondentů, ovdovělí byli 4 dotazovaní.

Rodinný stav	Absolutní četnost	Relativní četnost
Svobodný	100	40%
Rozvedený	43	17%
Ženatý	100	40%
Vdovec	4	2%
Celkem	247	100%

Tabulka 2 Rodinný stav respondentů (zdroj: vlastní výzkum)

Z pohledu zaměstnanosti byl výzkumný vzorek poměrně nevyvážen, jelikož 195 respondentů uvedlo, že jsou v současnosti zaměstnání a pouze 9 respondentů uvedlo, že jsou nezaměstnání. Může to být způsobeno rekordně nízkou nezaměstnaností, ale i volbou výzkumného vzorku. 30 respondentů je v současnosti na mateřské nebo rodičovské dovolené. Zbytek respondentů je ve starobním či invalidním důchodu, OSVČ a student.

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zaměstnaný	195	79%
Nezaměstnaný	9	4%
MD/RD	30	12%
Starobní důchod	3	1%
OSVČ	7	3%
Jiné	3	1%
Celkem	247	100%

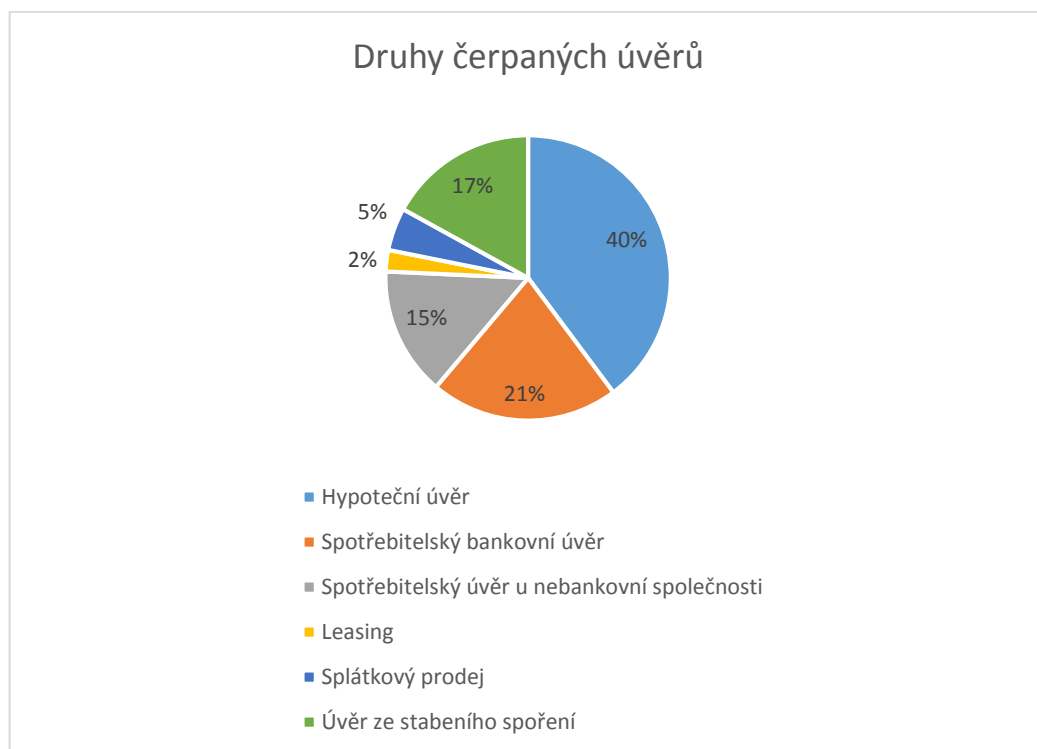
Tabulka 3 Současný stav respondentů v oblasti zaměstnanosti (zdroj: vlastní výzkum)

6 ANALÝZA DAT

Následující kapitola se věnuje analýze dat získaných dotazníkovým šetřením. Analýza proběhla dle jednotlivých dílčích výzkumných otázek.

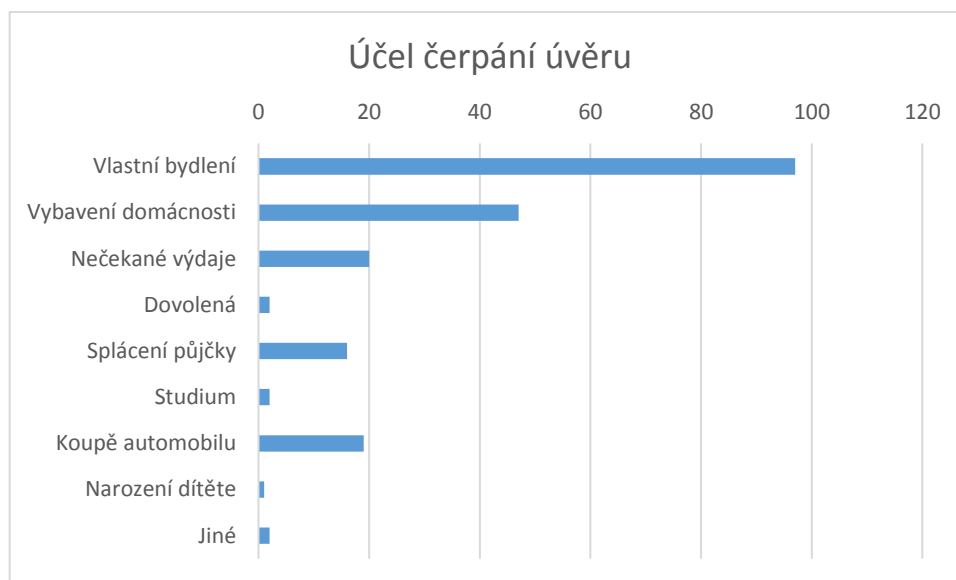
6.1 Výzkumná otázka číslo 1: Kolik respondentů splácí úvěr a z jakého důvodu si úvěr pořizovali?

K zodpovězení výzkumné otázky číslo 1 nám slouží položky v dotazníku číslo 9, 10 a 11. Na otázku, zda v současnosti respondenti čerpají nějaký úvěr, odpovědělo 154 (63 %) dotázaných ano, 93 (38 %) dotázaných v současnosti žádný úvěr nesplácí. Nejčastější formou čerpaného úvěru je hypoteční úvěr, druhou nejčastější formou je spotřebitelský bankovní úvěr a třetí nejčastější formou čerpaného úvěru je úvěr ze stavebního spoření.

Graf 5 Druhy čerpaných úvěrů (zdroj: vlastní výzkum)

Ze 154 respondentů, kteří splácí v současnosti úvěr, jich 107 (69 %) splácí jeden úvěr – nejčastěji hypoteční úvěr, 42 (27%) splácí dva úvěry a 5 (3%) splácí tři úvěry. Nejčastějším účelem čerpání úvěru bylo vlastní bydlení, druhým nejčastějším účelem bylo vybavení domácnosti. Jen minimum respondentů čerpá úvěr z důvodu studia či dovolené (2 respondenti), narození dítěte (1 respondent) a vypořádání po rozvodu (1 respondent).

Graf 6 Účel čerpání úvěru (zdroj: vlastní výzkum)

6.2 Výzkumná otázka číslo 2 a 3: Zvládají respondenti svůj úvěr včas splácet? Jaký postup volí respondenti v případě, že nezvládají svůj úvěr splácet?

Na druhou výzkumnou otázku nám odpovědělo vyhodnocení položky číslo 13, ve které se respondentů ptáme, zda svůj úvěr zvládají pravidelně a včas splácet. Z vyhodnocení vyplynulo, že většina respondentů (80%) splácí svůj úvěr bez problémů a pouze zlomek nezvládá svůj úvěr platit ani pravidelně, ani včas (6%)

Splácíte svůj úvěr pravidelně a včas?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, bez problémů	123	80%
Ano, ale s obtížemi	18	12%
Splácím, ale ne včas	4	3%
Nezvládám svůj úvěr splácet ani pravidelně, ani včas	9	6%
Celkem	154	100%

Tabulka 4 Schopnost respondentů splácet včas úvěr (zdroj: vlastní výzkum)

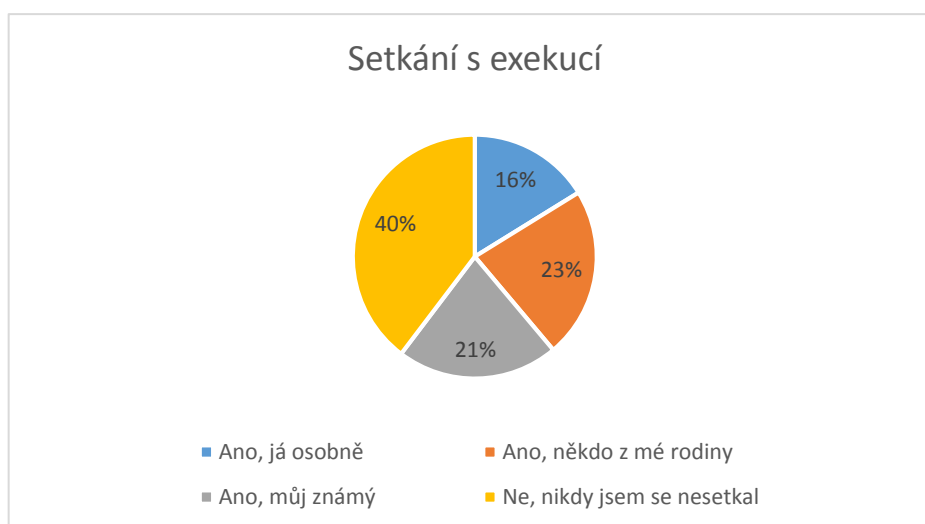
Pokud respondenti nezvládají svůj úvěr splácet, volí následující řešení: 42 % respondentů se snaží domluvit se s věřitelem na odkladu splátek, 33 % respondentů si na splátku úvěru půjčí u své rodiny nebo známých, 14 % respondentů tuto situaci nijak neřeší a 11 % respondentů si vezme další půjčku na pokrytí splátek.

Řešení situace v případě nemožnosti splácet	Absolutní četnost	Relativní četnost
Neřeším to	5	14%
Půjčím si u rodiny / známých na splátku	12	33%
Se snažím domluvit na odkladu splátek	15	42%
Vezmu si další půjčku na pokrytí splátek	4	11%
Celkem	36	100%

Tabulka 5 Řešení situace v případě nemožnosti splácet (zdroj: vlastní výzkum)

6.3 Výzkumná otázka číslo 4: Kolik respondentů má osobní zkušenost s exekucí a dostali se do této situace vlastní vinou?

Následující výzkumnou otázku nám pomůže zodpovědět vyhodnocení dotazníkové položky číslo 15, ve které se ptáme, zda se již respondent setkal s exekucí. V případě, že se dotazovaný s exekucí setkal osobně, následuje položka číslo 16 a 17, které zjišťují, zda byl dotazovaný exekucí překvapen a zda se do exekuce dostal vlastní vinou. 60 % dotazovaných se s exekucí již setkalo, z toho 16 % osobně.

Graf 7 Setkání respondentů s exekucí (zdroj: vlastní výzkum)

Při uvalení exekuce na svou osobu, bylo 73 % respondentů překvapeno. 40 % dotazovaných bylo překvapeno, protože nevědělo o dluhu, který nesplácí, 28 % respondentů si myslelo, že se s věřitelem dohodnou na splátkách dluhu a u 5 % respondentů měl splátky platit rodinný příslušník, který tak ale nečinil. 28 % respondentů exekucí zaskočeno nebylo, jelikož vědělo o tom, že mají dluhy, které nesplácí. 68 % respondentů se do této situace dostalo svým vlastním přičiněním, 20 % vinou manžela / manželky a 13 % vinou rodičů. Žádný respondent neuvedl, že by se do exekuce dostal vinou svých dětí.

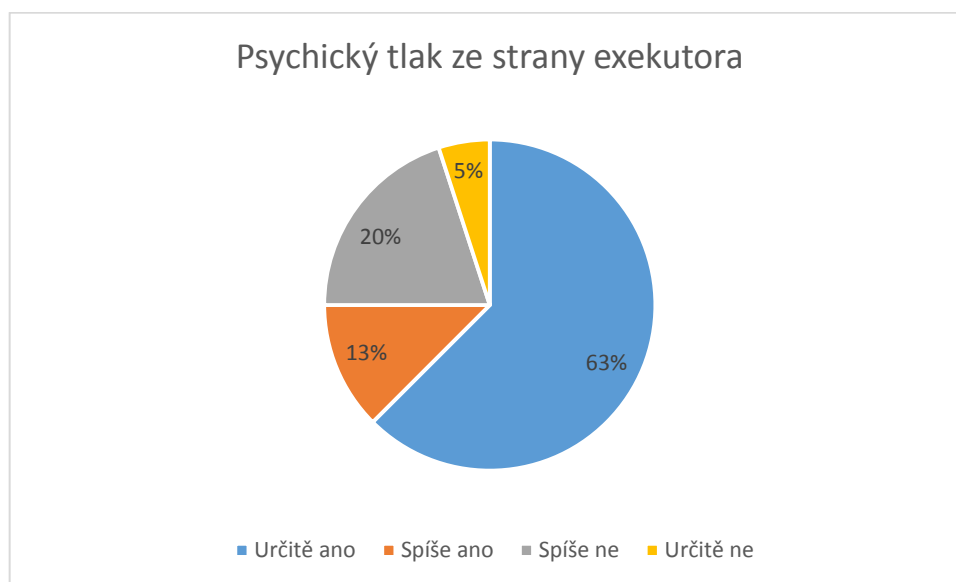
6.4 Výzkumná otázka číslo 5: Ovlivnila exekuce psychický stav respondentů?

Na to, zda exekuce ovlivnila psychický stav respondentů, si odpovíme pomocí položky číslo 18 a 19. U položky 18 jsme zjišťovali, jaké pocity převažovaly při zjištění, že na dotyčného byla uvalena exekuce. Respondenti mohli uvést více možností nebo dopsat svou vlastní. Nejčastěji uváděným pocitem byl strach, že přijdou o majetek (o střechu nad hlavou) – tato odpověď se objevila 19 krát (38 %), druhou nejčastější odpovědí byl stud, že nezvládl svůj dluh splácet a naštvanost, protože o svém dluhu nevěděli. Tyto odpovědi se obě objevili 14 krát. 2 respondenti uvedli, že měli při uvalení exekuce strach, že přijdou o své děti a jeden zlost, jelikož se do exekuce dostal kvůli uzavření smlouvy s podvodnou firmou.

Pocity při nařízení exekuce	Absolutní četnost	Relativní četnost
Strach, že přijdu o majetek (o střechu nad hlavou)	19	38%
Stud, že jsem nezvládl splácet dluh	14	28%
Strach, že mi vezmou děti	2	4%
Naštvanost a pocit křivdy, nevěděl jsem o prodlení	14	28%
Jiné: zlost - podvod	1	2%
Celkem	50	100%

Tabulka 6 Pocity respondentů při nařízení exekuce (zdroj: vlastní výzkum)

U otázky na psychický tlak ze strany exekutora převažovala odpověď „určitě ano“ (63 %), „spíše ano“ uvedlo 5 dotazovaných (13 %), „spíše ne“ uvedlo 8 dotazovaných (20 %) a odpověď „určitě ne“ zvolili 2 (5 %) respondenti. Můžeme tedy říct, že pod psychickým tlakem ze strany exekutora si připadá, nebo připadalo, 75 % respondentů.

Graf 8 Psychický tlak ze strany exekutora (zdroj: vlastní výzkum)

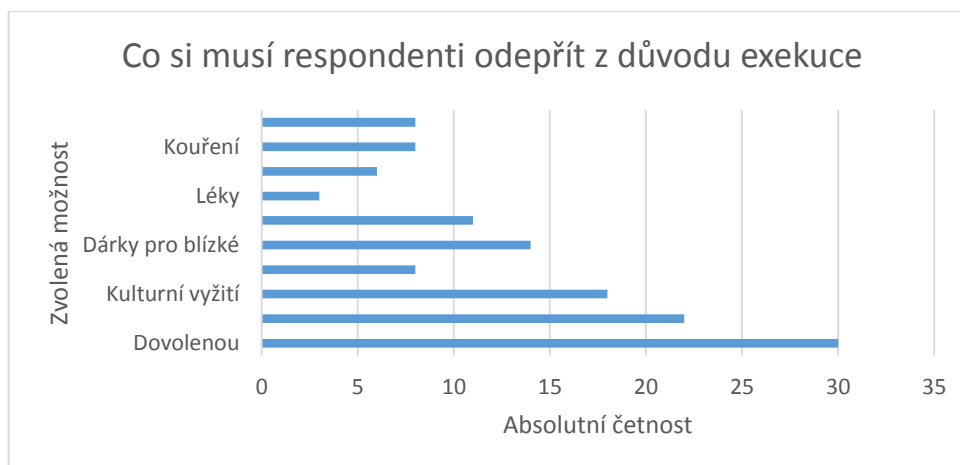
6.5 Výzkumná otázka číslo 6: Ovlivňuje exekuce rodinný/osobní život respondentů? Musí žít kvůli exekuci skromněji?

Výzkumné otázky číslo 6 se týká položka v dotazníku číslo 20, 21 a 22. U otázky číslo 20, zda exekuce ovlivňuje rodinný / osobní život respondenta, 24 respondentů cítí, že exekuce určitě ovlivňuje jejich rodinný / osobní život a 6 respondentů odpovědělo, že exekuce spíše ovlivňuje jejich rodinný / osobní život. Součet těchto odpovědí nám dává 75 %, takže můžeme říct, že lidé s exekucí mají většinou pocit, že exekuce jejich život ovlivňuje.

Ovlivňuje exekuce rodinný/osobní život	Absolutní četnost	Relativní četnost
Určitě ano	24	60%
Spíše ano	6	15%
Spíše ne	9	23%
Určitě ne	1	3%
Celkem	40	100%

Tabulka 7 Vliv exekuce na rodinný / osobní život respondentů (zdroj: vlastní výzkum)

75 % dotázaných uvedlo, že musí žít kvůli exekuci skromněji, 25 % kvůli exekuci skromněji žít nemusí. Položkou číslo 22 jsme zjišťovali, které věci si musí lidé v exekuci odepřít. Respondenti mohli volit více možností a dopsat i svou vlastní, která nebyla v možnostech uvedena. Nejčastější volbou, u otázky „co si musíte z důvodu velkého zadlužení odepřít?“ byla dovolená, tato odpověď se objevila 30 krát. Druhou nejčastější volbou byly výlety, dále kulturní vyžití, dárky pro blízké, kosmetika.

Graf 9 Co si musí respondenti odepřít z důvodu exekuce (zdroj: vlastní výzkum)

6.6 Výzkumná otázka číslo 7: Když se respondenti dostali do problémů, souvisejících s nesplácením svých dluhů, měli se na koho obrátit s žádostí o pomoc?

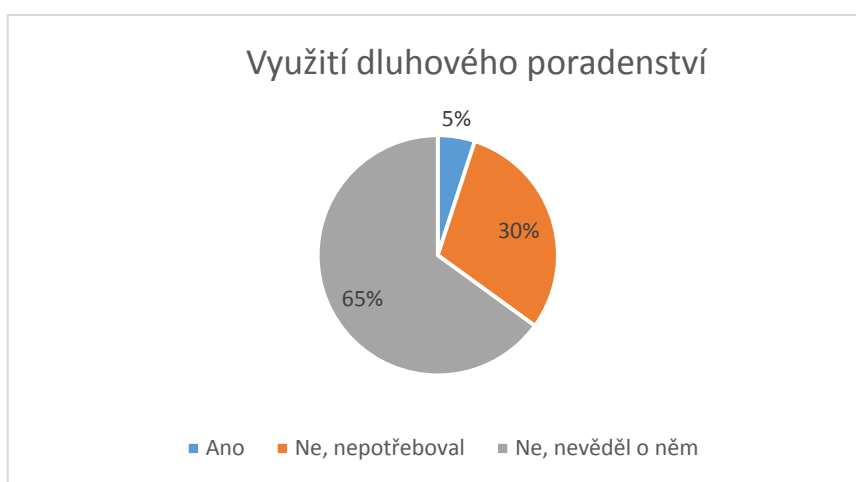
68 % dotázaných, kteří mají zkušenost s exekucí, nevědělo, na koho se má obrátit s žádostí o pomoc. S žádostí o pomoc se na někoho obrátilo 48 % respondentů a 52 % respondentů se s žádostí o pomoc na nikoho neobrátilo. Nejčastěji lidé žádali o pomoc právníka, mezi odpověďmi se objevila i Policie České Republiky, finanční poradce, exekutorský úřad, rodina nebo rodiče, známý, správkyň insolvence, věřitel, u kterého dluh vznikl a jeden dotazovaný si již nepamatuje, na koho se s žádostí o pomoc obrátil.

Na koho se respondenti obrátili s žádostí o pomoc?	Absolutní četnost
Právník	8
Rodina / Rodiče	3
Finanční poradce, Správkyň insolvence	2
Policie ČR, Exekutorský úřad, Věřitel, známý	1

Tabulka 8 Na koho se respondenti obraceli s žádostí o pomoc (zdroj: vlastní výzkum)

6.7 Výzkumná otázka číslo 8: Jaké je povědomí o bezplatném dluhovém poradenství Charity Kroměříž?

Charita Kroměříž nabízí bezplatné dluhové poradenství v rámci sociální poradny. Poradna pomůže v případě sepsání dopisů, žádostí, pomáhá obvolávat věřitele a zjišťovat výše dluhů, snaží se domluvit splátkový kalendář apod. Z našeho šetření vyplynulo, že tuto poradnu využili pouze 2 respondenti ze 40 dotazovaných. Ostatní ji nevyužili buď proto, že měli pocit, že poradenství nepotřebují, nebo proto, že o poradenství nevěděli.

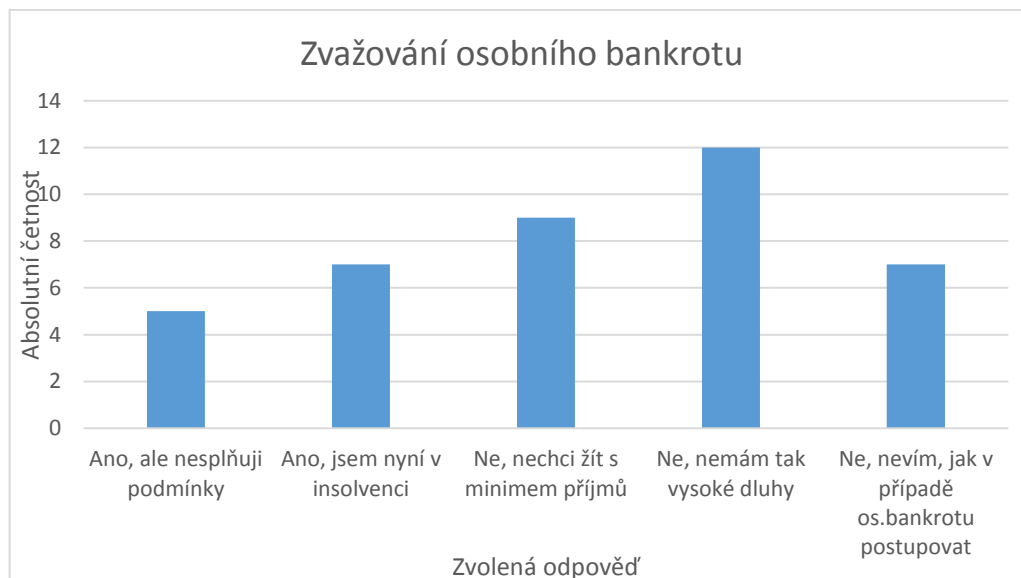

Graf 1 Využití dluhového poradenství Charity Kroměříž (zdroje: vlastní výzkum)

6.8 Výzkumná otázka číslo 9: Jaká je informovanost respondentů v oblasti osobního bankrotu?

Informovanost v oblasti osobního bankrotu jsme zjišťovali položkou dotazníku číslo 26. Naprostá většina dotázaných, 90 %, uvedla, že ví, co znamená osobní bankrot. Zda osobní bankrot dotazovaní zvažovali jako možnost zbavení se svých dluhů, zjišťovala položka číslo 27.

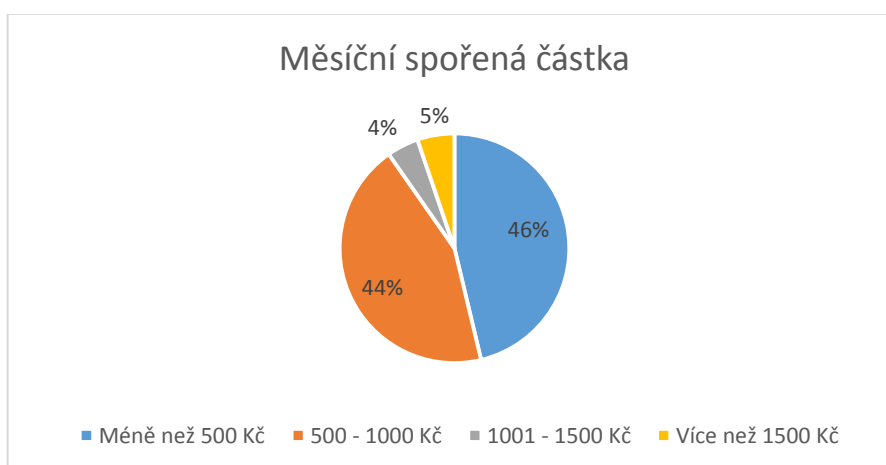
Nejvíce dotazovaných – 30 %, osobní bankrot nezvažuje, protože nemá tak vysoké dluhy, aby muselo osobní bankrot vyhlásit. Další – 23 % dotázaných, nechtějí žít s minimem příjmů, což by vyhlášení osobního bankrotu obnášelo. 18 % neví, jak v případě osobního bankrotu postupovat a stejný počet dotázaných již osobního bankrotu využilo a jsou nyní v insolvenci. 13 % dotázaných o osobním bankrotu uvažovalo, ale nesplňují podmínky pro jeho vyhlášení.

Graf 10 Zvažování osobního bankrotu (zdroj: vlastní výzkum)

6.9 Výzkumná otázka číslo 10: Kolik respondentů myslí na finanční zajištění v budoucnu a spoří si penzijní pojištění?

Na poslední výzkumnou otázku nám odpoví analýza výsledků otázky číslo 29. Na tuto otázku odpovídali všichni respondenti, to znamená jak s úvěrem i bez úvěru, tak s exekucí i bez exekuce. Z celkového počtu 247 respondentů uvedlo, že si na důchod spoří 134 respondentů (54 %) a nespoří si 113 respondentů (46 %). Mezi respondenty, kteří si na důchod spoří, bylo 15 % z lidí, kteří mají exekuce. 85 % lidí s exekucí si na důchod nespoří. Většina respondentů si spoří částku do 1000 Kč (46 % spoří méně než 500 Kč, 44 % si spoří 500 – 1000 Kč).

Graf 11 Měsíční částka spořená na penzijní pojištění (zdroj: vlastní výzkum)

7 SHRNUÍ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Hlavním cílem výzkumu bylo, zjistit aktuální míru zadlužení a důsledky, které přicházejí v případě neschopnosti respondentů své dluhy splácet. Kromě hlavního cíle jsme si určili 10 dílčích cílů, 10 dílčích výzkumných otázek. K zodpovězení dílčích výzkumných otázek nám sloužilo vyhodnocení dotazníkového šetření. Výzkumný vzorek čítal 247 respondentů, z nichž 63 % v současné době splácí nějaký úvěr. Nejčastější formou čerpaného úvěru našimi respondenty byl hypoteční úvěr s účelem zajištění vlastního bydlení, což koresponduje s výsledky průzkumu Českého statistického úřadu i České národní banky, které jsou zmíněni v teoretické části bakalářské práce. 69 % dotázaných splácí pouze jeden úvěr, zde se jedná opět převážně o hypoteční úvěr. 27 % splácí dva úvěry a 5 % respondentů splácí úvěry tři.

Většina respondentů s úvěrem (80 %), splácí svůj úvěr včas a nemá s jeho splácením problémy. 15 % respondentů svůj úvěr zvládá splácet s obtížemi a 6 % dotazovaných svůj úvěr nezvládá splácet ani pravidelně, ani včas. V případě, že se dlužníci dostanou do neschopnosti splácet, snaží se nejčastěji domluvit s věřitelem odklad splátek, anebo si půjčí na splátku u rodiny či známých. 11 % dotázaných řeší tuto situaci další půjčkou na pokrytí splátek a 14 % dotázaných tuto situaci nijak neřeší.

Z celkového počtu 247 respondentů se 149 již setkala s exekucí, a to buď osobně, anebo se do exekuce dostal jejich známý či člen rodiny. 40 % respondentů se s exekucí nikdy neseťkalo. Celkem 40 dotazovaných se setkala s exekucí osobně a většina z nich byla nařízením exekuce na jejich osobu překvapena, i když si je rovněž většina vědoma, že se do exekuce dostala svým vlastním přičiněním.

Exekuce ovlivňuje psychický stav respondenta, ať už kvůli pocitům studu, který pocítují při nařízení exekuce na svoji osobu (28 % dotázaných s exekucí) nebo kvůli obavám o svůj majetek (38 % dotázaných s exekucí). Na lidi s exekucí je často vyvíjen tlak ze strany exekutora, tento psychický tlak pocívalo 75 % dotazovaných s exekucí. Kromě psychického stavu dlužníka, ovlivňuje exekuce i rodinný / osobní život mimo jiné z důvodu, že se musí celá rodina uskomnit a odepřít si například dovolenou, výlety, kulturní vyžití a jiné.

Problémem u lidí, kterých se exekuce osobně dotkne, je mimo jiné i bezradnost a nevědomost, na koho se mohou v případě exekuce obrátit s žádostí o pomoc. Z našich respondentů nevědělo, na koho se obrátit, 68 % dotazovaných. Ostatní se obrátili s žádostí o pomoc na právníka, rodinu, finančního poradce, správkyni insolvence, policii, exekutorský úřad, známé či samotného věřitele, u kterého dluh vznikl.

Město Kroměříž sice poskytuje bezplatné dluhové poradenství prostřednictvím Charity Kroměříž, tuto poradnu však využili pouze 2 respondenti z celkových 40 s exekucemi. 65 % dotazovaných dluhové poradenství nevyužilo, protože o něm nevědělo.

Informovanost respondentů s exekucemi o osobním bankrotu, neboli oddlužení, je vysoká. 90 % dotázaných vědělo, co znamená osobní bankrot, i když 18 % dotázaných neví, jak se v případě osobního bankrotu postupuje.

Na závěr výzkumu jsme se rozhodli zjistit, kolik respondentů ať už s úvěrem nebo bez úvěru a s exekucí nebo bez ní, si spoří na důchod v rámci penzijního pojištění. Z celkového počtu respondentů si na důchod spoří 54 % respondentů, nejčastěji částkou do 1000 Kč/měsíčně. Co se lidí s exekucí týče, na důchod si spoří jen 15 % respondentů s exekucemi.

Doporučení pro praxi

Doporučení pro praxi, na základě výzkumu a studia odborné literatury, bych volila následující:

V první řadě je potřeba udělat opatření ze strany státu a právních předpisů. Jelikož není zákonem dané dlužníka upomínat a o dluhu informovat, narostou často dluhy do enormních rozměrů, aniž by dlužník věděl, že někde něco dluží. Z nezaplacené pokuty za jízdu na černo, na kterou dlužník zapomene, se může stát dluh několika desítek tisíc korun.

Dalším krokem by mělo být zhodnocení každého dluhu před nařízením exekuce. Mám tím na mysli úvěry a půjčky od nebankovních institucí, které si nijak neověřují platební schopnosti klientů a předem očekávají jejich neschopnost splácet. Tady bych určitě zvažila, zda má věřitel, který si neověřil schopnost klienta splácet nebo dokonce musel předpokládat jeho neschopnost splácet, právo na vymáhání dluhu exekučně (soudně).

Zvýšit by se také mělo povědomí o tom, na koho se mohou lidi obrátit v případě, že nezvládají své dluhy splácet, anebo se dostanou do tíživé situace v důsledku neočekávané události.

A posledním krokem pro praxi, který bych doporučovala, je výuka finanční gramotnosti studentů středních škol a učilišť s důrazným upozorněním na negativní dopady neuvážených půjček, úvěrů a jejich nesplácení.

ZÁVĚR

Bakalářská práce pojednává o zadluženosti obyvatel, která není vždy vnímána jako negativní. Ve většině případů úvěry pomáhají občanům plnit jejich sny o lepším bydlení, pomáhá zlepšovat životní podmínky, pořizovat produkty spotřebního zboží, na které by jinak museli dlouho šetřit a jiné. Na úvěry a půjčky, které jsou lidem k těmto účelům poskytovány, jsme se zaměřili ve druhé kapitole. V další části práce jsme objasnili, co znamená předlužení, které je důsledkem patologické zadluženosti spočívající v neschopnosti dlužníků své závazky splácet. Do této situace se v dnešní době dostává čím dál více lidí a netýká se jen nejnižších společenských vrstev, anebo lidí s nízkým vzděláním či finančně negramotných, i když tento názor mezi veřejností stále převládá. Jak ukazují průzkumy, do neschopnosti splácet se může dostat kdokoli, i když měl předem pořízení úvěru a jeho splácení řádně promyšlené a propočítané. Může se tak stát například v důsledku nenadálé události, dlouhodobé nemoci, ztráty zaměstnání, vinou manžela či manželky, který si úvěr pořídí bez vědomí toho druhého. Člověk se pak snadno dostane do exekuce, která situaci nejenže nepomůže, ale ještě dlužníkovi přitíží nárůstem dluhů o nejrůznější poplatky a penále.

V praktické části jsme se, kromě zjištění aktuální míry zadlužení, zabývali řešením, jaké lidé volí v případě, že nezvládají svůj dluh splácet. Většina by se snažila domluvit odklad splátek, anebo si na splátku půjčila u své rodiny či známých, ovšem volba další půjčky na pokrytí dluhů se zde také objevila, stejně jako odpověď, že lidé tuto situaci nijak neřeší. U posledních dvou voleb je bohužel zřejmé, že touto cestou se člověk pomalu, ale jistě, může dostat do dluhové pasti a takzvaného vytloukání klínu klínem.

Není tedy divu, že se lidé s exekucemi, jako důsledkem nesplácení dluhů, setkávají stále častěji. Z našeho výzkumu vyplynulo, že s exekucí se již setkala více než polovina dotázaných, i když ne všichni osobně. U některých respondentů se setkal s exekucí jejich známý nebo rodinný příslušník. Ti, kteří se s exekucí setkali osobně, touto situací byli převážně zaskočení. Ne vždy totiž dlužníci o prodlení vědí a často věří, že se jim podaří s věřiteli dohodnout odklad splátek. Při nařízení exekuce na svoji osobu dlužník může pociťovat strach, že přijde o střechu nad hlavou, stydí se, že svůj dluh nedokázal splácet a další negativní pocity, které mají neblahý vliv na jeho psychický i fyzický stav. Stres je spouštěč spousty onemocnění a můžeme říct, že lidé s exekucemi, často musí stresovým situacím čelit. Ať už kvůli zmíněnému strachu, že přijdou o svůj majetek, tak i kvůli psychickému nátlaku ze strany exekutorů, kteří mají často praktiky na hranici dobré morálky a etiky.

Možností řešení pro lidi s mnohočetnými exekucemi, kterých je dle posledních průzkumů více než polovina, může být osobní bankrot. Podmínky pro vyhlášení osobního bankrotu byly v minulých letech upraveny tak, aby na něho dosáhlo více lidí a mohli se tak svých dluhů zbavit. Osobní bankrot může vyhlásit člověk, který má dluhy u více věřitelů a který je schopný splatit alespoň 30 % svých závazků během pěti let. Během této doby musí sice vyžít s minimálním příjmem, ale po pěti letech si u soudu zažádá o odpuštění svých dluhů a může začít znovu s čistým štítem. Další výhodou osobního bankrotu je, lidem dál nenarůstají poplatky a penále u exekucí, které by jim jinak v důsledku neplacení neustále narůstaly. V našem výzkumu jsme zjistili, že většina předlužených lidí ví, co osobní bankrot znamená a někteří toto řešení již zvolili.

Na pomoc státu lidem s finančními problémy jsme se zaměřili v poslední kapitole teoretické části. Zde jsme si popsali formy pomoci státu ve formě sociálních dávek a bezplatných služeb ve formě sociálního poradenství. Pro předlužené občany je poskytováno dluhové poradenství, díky kterému se mohou dovědět informace, jak postupovat, když se ocitnou v této tíživé situaci a jsou směřováni ke změně svých jednání do budoucna, aby se situace neopakovala. O dluhovém poradenství Charity Kroměříž však mezi našimi respondenty nebylo příliš velké povědomí a téměř nikdo se na ni neobrátil s žádostí o pomoc.

V poslední části výzkumu jsme zjišťovali, zda si respondenti spoří na důchod formou penzijního pojištění. Jak jsme zmínili v teoretické části, předlužení a jeho důsledky se nevyhýbají ani seniorům a je tedy dobré myslet na penzi včas a mít kromě starobního důchodu i jiné finanční prostředky. Z našeho průzkumu vyplynulo, že na důchod si formou penzijního pojištění spoří zhruba polovina dotázaných.

Smyslem práce bylo zamyšlení nad současnou situací neustále narůstajícího množství exekucí, které mají dopady nejen na ty, kteří dluhy nesplácejí, ale i na jejich rodiny. V odborné literatuře toho o předlužení zatím mnoho není, z čehož je zřejmé, že se jedná o fenomén dnešní doby, který by si zasloužil hlubšího průzkumu a následně kroků, které by pomohli těmto občanům žít plnohodnotný život.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAKOŠOVÁ, Zlatica, 2008, *Sociální pedagogika jako životná pomoc*, Public Promotion, ISBN 978-80-969944-0-3
- [2] DUKOVÁ, Ivana, DUKA Martin, KOHOUTOVÁ, Ivana, 2013, *Sociální politika*, Praha: Grada Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-3880-2
- [3] CHRÁSKA, Miroslav, 2007, *Metody pedagogického výzkumu*, Praha: Grada Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-1369-4
- [4] JEŽEK, Martin, 2013, *Jak vyžrát na exekuce*, Brno: BizBooks, ISBN 978-80-265-00700-4
- [5] KELLER, Jan, 2011, *Nová sociální rizika a proč se jim nevyhneme*, Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), ISBN 978-80-7419-059-9
- [6] KOHOUT, Pavel, 2013, *Nová abeceda financí*, Praha: C.H. Beck, ISBN 978-80-7179-361-8
- [7] KRÁL, Miloš, 2009, *Bankovníctví a jeho produkty*, Žilina: GEORG, ISBN 978-80-89401-07-9
- [8] KRAUS, Blahoslav, 2008, *Základy sociální pedagogiky*, Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-383-3
- [9] KREBS, Vojtěch, DURDISOVÁ Jaroslava, POLÁKOVÁ Olga, ŽIŽKOVÁ Jana, 1997, *Sociální politika*, Praha: Codex Bohemia, ISBN 80-85963-33-7
- [10] MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2003, *Metody a řízení sociální práce*, Praha: Portál, s.r.o., ISBN 80-7178-548-2
- [11] NOVÁK, Tomáš, POKORNÁ, Alžběta, 2007, *Peníze a manželství*, Praha: Grada Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-1618-3
- [12] PETÝRKOVÁ, Lenka, CHMELAŘOVÁ, Pavlína, 2011, *Základy finanční gramotnosti*, Praha: Generation Europe o.s., ISBN 978-80-904974-8-1
- [13] PŮLPANOVÁ, Stanislava, 2007, *Komerční bankovníctví v České republice*, Praha: Oeconomica Praha, ISBN 978-80-245-1180-1
- [14] SYROVÝ, Petr, 2009, *Financování vlastního bydlení*, Praha: Grada Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-2388-4

- [15] SYROVÝ, Petr, TYL Tomáš, 2011, *Osobní finance – řízení financí pro každého*, Praha: Grada Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-3813-0
- [16] VICHNAROVÁ, Lenka, NOVÁKOVÁ Jolana, 2007, *Financování bydlení*, Brno: ERA group spol. s r.o., ISBN 978-80-7366-079-6

ZÁKONY

- [17] ČESKÁ REPUBLIKA. Úplné znění zákona č. 182/2006 Sb. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (Insolvenční zákon)
- [18] ČESKÁ REPUBLIKA. Úplné znění zákona č. 120/2001 Sb. Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů
- [19] ČESKÁ REPUBLIKA. Úplné znění zákona č. 321/2001 Sb. Zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb.
- [20] ČESKÁ REPUBLIKA. Úplné znění zákona č. 110/2006 Sb. Zákon o životním a existenčním minimu
- [21] ČESKÁ REPUBLIKA. Nařízení vlády č. 595/2006 Sb. Nařízení vlády o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách)

INTERNETOVÉ A DALŠÍ ZDROJE

- [22] *Zpráva o finanční stabilitě 2016/2017*, Česká národní banka, Samostatný odbor finanční stability, 6/2017, dostupné na: https://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2016-2017/index.html
- [23] *Démonický abecedník – průvodce mzdovým účetnictvím*, Praha: Démonia s.r.o., 1/2018
- [24] Internetové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí – předlužení, dostupné na: <http://ey2010.mpsv.cz/predluzeni/predluzeni-otazky-a-odpovedi/>
- [25] Internetové stránky mapaexekuci.cz

- [26] *Jak zůstat člověkem v síti dluhů*, Szénássy Edit, Kňapová Kateřina, Dvořáková Tereza, Eukudemická akademie Praha, 2017, dostupné na: <http://www.otevrenaspolecnost.cz/knihovna/5385-jak-zustat-clovekem-v-siti-dluhu-kvalitativni-vyzkum>
- [27] *Metodika řešení předluženosti nejchudších obyvatel*, MPSV 2015, dostupné na: https://www.mpsv.cz/files/clanky/23620/5_metodika_Predluzenost.pdf
- [28] *Finance: Kdo se zbaví předlužení*, Zeman Miroslav, Nacher Patrik, Lidové noviny, vydáno 24.8.2018, dostupné na: http://neviditelnypes.lidovky.cz/finance-kdo-se-zbavi-predluzeni-d3o-/p_spolecnost.aspx?c=A170824_221014_p_spolecnost_wag
- [29] *Formy pomoci předluženým občanům*, Centrum politických analýz MPSV, 2007, dostupné na: <http://docplayer.cz/620120-Formy-pomoci-predluzenym-obcanum.html>
- [30] *Domácnosti v ČR: příjmy, spotřeba, úspory a dluhy v letech 1993 až 2012*, Český statistický úřad, červen 2013, dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/domacnosti-v-cr-prijmy-spotreba-uspory-a-dluhy-v-letech-1993-az-2012-n-3m4b4c9311>
- [31] *Dluhy a předlužení*, Lovriš Veronika, IQ Roma servis, o.s., 2007, dostupné na: <http://docplayer.cz/1914847-Dluhy-a-predluzeni-1-kontext-problemu-veronika-lovrits-iq-roma-servis-o-s.html>
- [32] *Systémy a formy oddlužení v Evropě, Srovnávací analýza*, Ošřádalová Šárka, Eukudemická akademie Praha, 2017, dostupné na: <http://www.otevrenaspolecnost.cz/knihovna/5384-systemy-a-formy-oddluzeni-v-evrope-srovnavaci-analyza>
- [33] *Mapa exekucí: v Česku má každý desátý nad 15 let exekuci, mnozí hned několik*, ČTK, Idnes.cz, 13.2.2018, dostupné na: https://ekonomika.idnes.cz/exekuce-mapa-exekuci-dluhy-splatky-cesko-fpj-/ekonomika.aspx?c=A180213_111346_domaci_ekl
- [34] *Exekuce sužují už i střední třídu, je to problém, varují odborníci*, Sovová Eva, ČTK, Idnes.cz, 3.8.2017, dostupné na: https://finance.idnes.cz/analyticka-helena-horska-s-odborniky-o-exekucich-f62-/viteze.aspx?c=A170801_151506_viteze_sov
- [35] *Sedm let odřikání pro dlužníky a dluhy se smažou, plánuje ministerstvo*, Vlková Jitka, ČTK, Idnes.cz, 27.9.2016, dostupné na: https://ekonomika.idnes.cz/lepsi-podminky-pro-dluzniky-planuje-ministerstvo-fw8-/ekonomika.aspx?c=A160926_203549_ekonomika_rych

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČNB	Česká národní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
ČR	Česká republika
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Exekuce v ČR, podíl osob v exekuci (mapaexekuci.cz)	22
Obrázek 2: Podíl vícečetných exekucí v okrese Kroměříž (mapaexekuci.cz).....	22
Obrázek 3: Výše vymáhané jistiny u exekucí v okrese Kroměříž (mapaexekuci.cz).	22

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Druhy exekuce (zdroj: Zákon č.120/2001 Sb.).....	25
Tabulka 2 Rodinný stav respondentů (zdroj: vlastní výzkum).....	36
Tabulka 3 Současný stav respondentů v oblasti zaměstnanosti (zdroj: vlastní výzkum)	36
Tabulka 4 Schopnost respondentů splácet včas úvěr (zdroj: vlastní výzkum)	38
Tabulka 5 Řešení situace v případě nemožnosti splácet (zdroj: vlastní výzkum)	39
Tabulka 6 Pocity respondentů při nařízení exekuce (zdroj: vlastní výzkum).....	40
Tabulka 7 Vliv exekuce na rodinný / osobní život respondentů (zdroj: vlastní výzkum)	41
Tabulka 8 Na koho se respondenti obraceli s žádostí o pomoc (zdroj: vlastní výzkum).....	42

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Ukazatele zadluženosti (zdroj: ČNB – Zpráva o finanční stabilitě 2016/2017).....	13
Graf 2 Věk a pohlaví respondentů (zdroj: vlastní výzkum).....	34
Graf 3 Vzdělání respondentů (zdroj: vlastní výzkum).....	35
Graf 4 Typ bydlení respondentů (zdroj: vlastní výzkum).....	35
Graf 5 Druhy čerpaných úvěrů (zdroj: vlastní výzkum).....	37
Graf 6 Účel čerpání úvěru (zdroj: vlastní výzkum)	38
Graf 7 Setkání respondentů s exekucí (zdroj: vlastní výzkum)	39
Graf 8 Psychický tlak ze strany exekutora (zdroj: vlastní výzkum)	41
Graf 9 Co si musí respondenti odepřít z důvodu exekuce (zdroj: vlastní výzkum)....	42
Graf 10 Zvažování osobního bankrotu (zdroj: vlastní výzkum).....	44
Graf 11 Měsíční částka spořena na penzijní pojištění (zdroj: vlastní výzkum).....	44

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den,

Jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, oboru sociální pedagogika. V rámci zpracování praktické části své bakalářské práce na téma „Zadluženost a její sociální dopady“ si Vás dovoluji požádat o vyplnění následujícího dotazníku. Hlavní cílem dotazníku je analýza současné situace zadlužení českých domácností, zjištění důvodů a dopadů zadlužení.

Vámi vybranou odpověď, prosím, zaškrtněte, případně dopište. Dotazník je anonymní a údaje z vyplněných dotazníků budou sloužit pouze pro účely mé bakalářské práce.

Za Vaši vstřícnost a čas, který jste vyplňování dotazník věnoval/a, mnohokrát děkuji

Radka Svozílková

1. Setkal/a jste se již někdy s dotazníkem na podobné téma?
 - a) Ano
 - b) Ne

2. Váš věk:
 - a) Méně než 18 let
 - b) 18 – 30
 - c) 31 - 45
 - d) 46 - 64
 - e) 65 a více

3. Vaše pohlaví (*nehodící se škrtněte*) : muž žena

4. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:
 - a) Základní
 - b) Střední bez maturity, vyučen/a
 - c) Střední s maturitou
 - d) VOŠ
 - e) Vysokoškolské vzdělání

5. Žijete v/ve
- a) vlastním bytě
 - b) vlastním domě
 - c) pronajatém bytě
 - d) pronajatém domě
 - e) obecním/městským bytě (např. pro sociálně znevýhodněné občany)
 - f) na ubytovně
 - g) u rodičů
 - h) Jiné:

6. S kým žijete?
- a) Sám / Sama
 - b) S partnerem / partnerkou (*přítel/kyně, manžel/ka, druh/družka*)
 - c) Sám / Sama s dětmi
 - d) S partnerem / partnerkou a dětmi
 - e) Se spolubydlící/m
 - f) S rodiči / prarodiči
 - g) Jiné (*prosím napište*)

7. Jaký je Váš rodinný stav?
- a) Svobodný/á
 - b) Ženatý / Vdaná
 - c) Rozvedený/á
 - d) Vdovec / Vdova

8. V současnosti jste:
- a) Zaměstnan/a
 - b) Nezaměstnaný/á
 - c) Na mateřské dovolené
 - d) Ve starobním důchodu
 - e) Osoba samostatně výdělečně činná
 - f) Jiné:

9. Splácíte v současnosti nějaký úvěr?
- a) Ano
 - b) Ne

Pokud ne, prosím přeskočte na otázku číslo 15.

10. Pokud Ano, jedná se o : (*můžete zaškrtnout více možností*)
- a) Hypoteční úvěr
 - b) Spotřebitelský bankovní úvěr

- c) Spotřebitelský úvěr u nebankovní společnosti (např. HomeCredit, Cetelem, Zonky, Provident)
- d) Leasing
- e) Splátkový prodej
- f) Úvěr ze stavebního spoření
- g) Nevím

11. Jaký byl účel Vašeho úvěru? *(můžete zaškrtnout více možností)*

- a) Vlastní bydlení
- b) Vybavení domácnosti *(nábytek, spotřebiče...)*
- c) Nečekané výdaje *(např. rozbitý domácí spotřebič, auto; úmrtí v rodině)*
- d) Dovolená
- e) Splacení půjčky, kterou jsem nebyl/a schopný/á splácet
- f) Studium
- g) Koupě automobilu
- h) Narození dítěte *(potřeba nového vybavení pro dítě)*
- i) Jiné:

12. Dělal/a jste si finanční rozpočet (příjmy – výdaje) předtím, než jste uzavřel/a úvěr?

- a) Ano
- b) Ne, nenapadlo mě to
- c) Ne, přijde mi to zbytečné
- d) Ne, protože nevím, jak se sestavuje finanční rozpočet

13. Zvládáte svůj úvěr pravidelně a včas splácet?

- a) Ano, bez problémů
- b) Ano, ale s obtížemi
- c) Splácím, ale ne včas
- d) Nezvládám dluh splácet ani pravidelně, ani včas

14. Pokud nezvládáte svůj dluh splácet, pak

- a) Neřeším to
- b) Se snažím domluvit odklad splátek
- c) Půjčím si u rodiny/známých na splátku
- d) Vezmu si další půjčku na pokrytí splátek
- e) To se mě netýká, platím včas

15. Setkal/a jste se vy, anebo Vaši blízcí, s exekucí?

- a) Ano, já osobně
- b) Ano, někdo z mé rodiny
- c) Ano, můj známý

- d) Ne, nikdy jsem se s exekucí nesetkala

Pokud jste se s exekucí osobně nikdy nesetkal/a, prosím přeskočte na otázku číslo 29.

Následující otázky se týkají jen osob, které mají osobní zkušenost s exekucí:

16. Byl/a jste překvapen/a, že jste se dostal/a do exekuce?
- a) Ne nebyl, věděl/a jsem, že dluhy nesplácím
 - b) Ano byl, nevěděl/a jsem, že mám někde nějaký nezaplacený dluh
 - c) Ano byl, myslel/a jsem, že se nějak domluvíme na splátkách mého dluhu
 - d) Ano byl, splátky měl platit rodinný příslušník, který bohužel neplatil
17. Do exekuce jste se dostal:
- a) Svým vlastním přičiněním
 - b) Vinou manžela/manželky
 - c) Vinou dětí
 - d) Vinou rodičů
18. Jaké pocity u Vás převažovaly při zjištění, že na Vás byla uvalena exekuce?
(*může být více možností*)
- a) Strach, že přijdu o majetek (o střechu nad hlavou)
 - b) Stud, že jsem nezvládl splácet dluh
 - c) Strach, že mi vezmou děti
 - d) Naštvanost a pocit křivdy, jelikož jsem o prodlení ve splácení dluhu neměl/a tušení
 - e) Jiné (uveďte, prosím)
19. Cítil/a jste se kvůli exekuci pod psychickým tlakem ze strany exekutora?
- a) Určitě ano
 - b) Spíše ano
 - c) Spíše ne
 - d) Určitě ne
20. Ovlivňuje exekuce Váš rodinný / osobní život?
- a) Určitě ano
 - b) Spíše ano
 - c) Spíše ne
 - d) Určitě ne
21. Jste nuceni kvůli exekucím žít skromněji?
- a) Ano
 - b) Ne

22. Jaké věci si musíte z důvodu velkého zadlužení odepřít? *(může být více možností)*

- a) Dovolenu
- b) Výlety
- c) Kulturní vyžití
- d) Kroužky pro děti
- e) Dárky pro blízké
- f) Kosmetiku
- g) Léky
- h) Jídlo
- i) Kouření
- j) Alkohol
- k) Jiné (prosím uveďte):

23. Věděli jste při nařízení exekuce na Vaši osobu, na koho se obrátit s žádostí o pomoc?

- a) Ano
- b) Ne

24. Obrátil jste se na někoho s žádostí o pomoc?

- a) Ano
- b) Ne

25. Na koho jste se obrátil/a s žádostí o pomoc? Prosím uveďte:

.....
.....

26. Víte, co znamená Osobní bankrot (oddlužení) ?

- a) Ano
- b) Ne

27. Zvažoval jste Osobní bankrot jako formu zbavení se svých dluhů?

- a) Ano, ale bohužel nesplňuji podmínky
- b) Ano, využil jsem této možnosti a nyní jsem v insolvenční
- c) Ne, nemám tak vysoké dluhy
- d) Ne, nevím, jak v případě osobního bankrotu postupovat
- e) Ne, nechci žít jen s minimem příjmů

28. Využil jste někdy dluhového poradenství v Charitě Kroměříž?
- a) Ano
 - b) Ne, nevěděl jsem o něm
 - c) Ne, nepotřeboval jsem ho
29. Spoříte si na důchod v rámci penzijního pojištění?
- a) Ano
 - b) Ne
30. Pokud ano, jakou měsíční částkou si spoříte?
- a) Méně jak 500 Kč
 - b) 500 – 1000 Kč
 - c) 1001 – 1500Kč
 - d) Více než 1500 Kč

Ještě jednou děkuji za Váš čas a ochotu při vyplňování dotazníku!